

1

fejér megyei
könyvtáros

XI. ÉVFOLYAM, FEBRUÁR

1971

FEJÉR MEGYE KÖNYVTÁROSAINAK TÁJÉKOZTATÓJA

1

fejér megyei könyvtáros

FEJÉR MEGYE KÖNYVTÁROSAINAK TÁJÉKOZTATÓJA

XI. évfolyam

1971

február

tartalom

CSONGOR RÓZSA	Uj tervidőszak kezdetén	3
	Tanácselnökök a könyvtárról és a művelődésről(nl)	6
	Fejlődő falusi könyvtárak és a községi tanácsok	17
	Nagyobb települések könyvtári helyzete a székesfehérvári járásban	22
	Fejér megye tanácsi és szakszervezeti közművelődési könyvtárainak és könyvkölcsönzőinek 1970. évi főbb adatai	26
PINTÉR BÉLA	Könyvtárhasználati verseny Mórton	28
	Az 1971. évi mezőgazdasági könyvhónap Fejér megyében	31
CSABA ORSOLYA	Több mint 50 év az olvasók szolgálatában	33
	K ö n y v t á r r ó l k ö n y v t á r r a	
	A Magyar Tudományos Akadémia Mezőgazdasági Kutató Intézetének könyvtára (nl)	34
	"Mást és többet adj..."? (CSO)	39
	E z t l á t t u k	
	Folyóíratárló hegesztett szögvasból	40
	H i r e k	41

Fejér megyei

K ö n y v t á r o s

Fejér megye
könyvtárosainak
tájékoztatója
(Körlevélként)

SZERKESZTI

a Szerkesztő Bizottság

Tagjai:

Dr. Csongor Endréné,
Gévay Ágnes, Juhász Jenő,
Neményi László,
Tóth György István

KIADJA

a Vörösmarty Mihály
Megyei Könyvtár
Székesfehérvár,
Bartók Béla tér 1.
Telefon: 26-84
Felelős kiadó:
Dr. Csongor Endréné

KÉSZÜLT

az EM 26. számú Építőipari
Vállalat
sokszorosító üzemében
400 pld. - Romayor
7101 - Dunaujváros

E S Z Á M U N K M U N K A T Á R S A I

CSABA ORSOLYA, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár munkatársa; CSONGOR RÓZSA, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár igazgatója; ECSERI SÁNDOR, a bakonycsérnyi Községi Tanács VB elnöke; GARBACZ LÁSZLÓ, a sárosdi Községi Tanács VB elnöke; NEMÉNYI LÁSZLÓ, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár munkatársa; PINTÉR BÉLA, a móri Járási Könyvtár igazgatója; VISZLÓ GYULA, a csákvári Községi Tanács VB elnöke.

A boritón Dési Huber István Olvasó munkás című festményének reprodukciója

ÚJ TERVIDŐSZAK KEZDETÉN

Ötéves tervet zártunk 1970-ben és újat kezdünk, a negyediket. Sorsforduló ez a könyvtárak életében, nemcsak megyénkben, hanem országosan is, hiszen a Könyvtárügyi Konferencia az elmúlt év végén tárgyalta meg könyvtáraink helyzetét és szabott irányvonalat a jövőre.

Megyénkben a harmadik ötéves terv során kulturális beruházási célokra tervszerűen előirányzott összeg nem volt. Ez alól kivételt képez a székesfehérvári központi városi könyvtár, mely járulékos beruházás címén, az Országos Tervhivatal hitelbiztosítása folytán épült fel. Annak ellenére, hogy anyagi bázisunk tervezve nem volt, mégis közel 20 millió forint jutott könyvtáraink megteremtésére, felújítására és szépítésére. Ebben az összegben nem szerepel a művelődési házak építése vagy felújítása során kialakított új vagy felújított könyvtári helyiségek költsége, sem azok a ki nem fejezhető összegek, melyek társadalmi munkából, tsz-ek támogatásából vagy ennél is kimutathatatlannabb uton kerültek a könyvtárakhoz. Legnagyobb beruházások Dunaujvárosban és a dunaujvárosi járásban történtek, ugyanis a városban mintegy másfél millió, a járásban megközelítően 4 millió forintot fordítottak könyvtárfejlesztésre, építésre, illetve átalakításra. Székesfehérváron a Velinszky könyvtár épült 2 millióból és ugyanilyen összegű könyvanyag megvásárlására került sor, ez utóbbi megyei póthitel-keretéből. Ez az öt éven keresztül, közel sem könnyen áramló 18 millió forint a legkülönbözőbb forrásokból származik: tsz-ek támogatásából (Alap, Mezőkomárom stb.), községi tanácsok vállalásából (Velence-i, mátyásdombi, tabajdi, bakonycsérnyei stb.), továbbá a járási tanácsok közvetlen anyagi segítségével (bicskei, székesfehérvári, dunaujvárosi, stb.) és nem utolsósorban a megyei tanács népművelési csoportja komoly közreműködésének eredményeként. Segítségükkel építettük meg megyénkben 1967. tavaszán a két első klubkönyvtárat Fehérvárcsurgón és Rácalmáson. De a csoport anyagi közreműködésével készült el a pákozdi művelődési ház, a martonvásári klubkönyvtár stb.

A Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága is gyakran segített póthitel támogatásával, ennek nagy része könyvbeszerzésre került. 1969-ben, mintegy fél millió forint összeget juttatott könyvtárak berendezésére, melyből 18 saját erejéből is tévő községi vezetőt támogattunk. Mint már mondtam, ehhez számíthatjuk még azt a társadalmi munkát, amit könyvtárosoktól kezdve KISZ vezetők, tanácsai vezetők, tömegszervezetek tagjaiban keresztül, szinte százak és ezrek végeztek, - s amit nem tudunk számokkal kifejezni - de talán így is van ez rendjén.

Megyénkben a harmadik ötéves terv hozta meg a fordulatot, mely a könyvtárakat a kultura bázisává emelte és a községek vezetői maguk is akkor fedezték fel a fontosságát. Az eredmény szempontjából tökéletesen mindegy, klubkönyvtárnak, községi klubnak, vagy községi könyvtárnak nevezzük őket, hiszen az a fontos, hogy azelőtt sem klub, sem könyvtár nem volt ezekben a községekben. Az 1968-tól számító új gazdaságirányítás letette a tanácsi vezetők kezébe a könyvtárak további sorsát; ehhez minden hatalom a kezükben van, és minden pénz a zsebükből. Mi azt reméljük, hogy megszerették a könyvtárakat, és bővítésük, szépítésük elsősorban sok, jó könyvvel való ellátásuk ezzel biztosítottnak tekinthető. A megyei könyvtár pedig majd betöltheti eredeti hivatását; hatalma a szakmai felkészültsége és tudása, s ez lesz egyben a fegyvere is.

Országos tapasztalatokat előztünk meg, amikor rájöttünk arra, hogy csak fel kell kelteni a könyvtár iránti igényt. Nem volt ez könnyű munka, - hiszen sem megyénkben, sem az ország más megyéjében nem volt hagyománya a közkönyvtár fogalmának. Aki soha sem evett csokoládét, nem is kívánhatja azt. Am sikerült felkeltenünk az igényt, s amit mi az anyagi megvalósuláshoz adni tudtunk, amivel "kicsaltuk a szellemet a palackból", lényegesen kevesebb volt annál, amit ezután községeinkben, városainkban hozzátettek. Megyénk 92 községéből (a közigazgatási területek összevonása szinte állandó!) 60-at egészen közelről érintett a mozgalom, melynek jó példája - s az a teremtető kedv, amiből könyvtárak születtek, - mint a futótűz terjedt el. Huszönöt községet kissé megszabzról érintett, s csak néhány maradt egészen közömbös. A 60-as évek elején még keresnünk kellett, s ha megtaláltuk, egy kezünkön megszámláhattuk könyvtárnak nevezhető intézményeinket, a megyei könyvtárat is ideértve. Ma egy kezünkön azokat a községeket számlálhatjuk meg, amelyek mindmáig hüvösen elzárkóznak a fejlesztéstől, a könyvtárépítéstől.

Sajnos, állományaink alakulása közel sem ilyen kedvező, jóllehet a 60-as évek elején mennyiségük ugrás szerűen megemelkedett. Amikor a könyvtárakat átalakító, vagy megteremtő folyamat megindult, szinte minden anyagi erővel erre a munkára szoritkoztak vezetőink, de mi magunk is. Azok a községek, melyek nem kapcsolódtak mindjárt ebbe a munkába, hely és pénzhányra hivatkozva hanyagolták el a tervszerű állománygyarapítást. 1968-tól az új gazdaságirányítás a községekre bizta könyvtáraik sorsát, s ez nem vont mindig pozitív értelmű felvilágosultságot is maga után. Mentségünkre szolgáljon, - ha van vigasz a bajban -, hogy országos jelenség volt ez a szűk látókörűség, s hogy ebben nem mi jártunk az élen: nagyobb részt néhány ezer forintos csökkenésről volt szó a központi járást kivéve, de a könyvbeszerzési keretek erősen csökkentek. Időközben a MESZÖV is racionálisabb üzletpolitikára tért át, és érzékenyen érintette megyénket évi 200 ezer forintos támogatási hitel megvonása. Az is igaz, hogy nagyközséges megye vagyunk, s itt a könyvtárak szóródása, terítése, ha úgy tetszik, a kisközséges megyékkel szemben lényegesen ritkább. A nagyközségek sok olyan beruházásra kötelezettek, amelyeket kisközségekben még mellőzni lehet. Megyénk községeinek 5000-es átlag lélekszáma utat, járdát, vízművet, óvodát és egyebet igényel, s a könyvre fordított összeg így viszonylag alacsonyabb

marad, mint a kisközséges megyékben. Figyelembe kell vennünk, hogy megyénk lakossága évenként mintegy 20 000 fővel emelkedik, de azt a hatalmas fejlődést is, amit ipari és mezőgazdasági beruházásokra kell fordítaniuk. Amit ezek az abszolút értelemben növekvő számok mutatnak, s az egyre bonyolultabbá váló sajátos életforma majdnem kizárja az olyan megyékkel való hasonlítgatás lehetőségét, mint Somogy, vagy akár Szabolcs-Szatmár, ahonnan köztudottan a legmagasabb az elvándorlók száma, de más körülmények is befolyásolják az 1000 lakosra jutó kötetek alakulását. Nem értük el az 1970-re tervezett 1000 lakosonkénti 1800 kötetet, ez azonban nem ejt kétségbe minket, mert az új negyedik ötéves terv közművelődési programjában máris szerepel a megyei tanács végrehajtó bizottsága által is megtárgyalt és elfogadott program: a harmadik ötéves terv mintegy négy és fél millió forint könyvre fordított keretösszegét 1975-ig minimálisan kétszeresére kell növelni.

Kötetszámaink alakulását feltétlenül befolyásolja az állományainkat gondozó tevékenység, a rendszeres éves törlés, az elavult és elrongálódott kötetek kivonása. Reméljük, hogy a könyvtárak megteremtése után tanácsi vezetőink hasonló egyszerűsítéssel gondoskodnak majd az állományok fejlesztéséről, összetételének javításáról.

Megtanultuk időközben azt is, - mert ehhez is, mint a szocializmus építése során annyi máshoz -, saját tapasztalatainkból kellett meríteni, - hogy az egysíku szemlélettel nem lehet messze jutni. A mennyiség nem képvisel mindig minőséget. Tíz esztendővel ezelőtt szám szerint ugyanannyi olvasó járt a megyei könyvtárba, mint amennyi jelenleg jár. De, hogy az a havonta 5-6 ezer látogató, aki közel 100 ezer kötet könyv, 500 folyóirat között válogathat, nem azonos a 10 évvel ezelőttivel, nem kell különösebben bizonygatnunk. Járási és községi könyvtáraink vezetői ezt éppugy tudják, mint mi. Igaz ugyan, hogy az olvasók számában, csakugy mint más megyékben, némi csökkenés mutatkozik, ám ennek ugyanugy többsíku a magyarázata, mint minden más jelenségnek. Nem utolsó sorban a demográfiai hullám is befolyásolja gyermekolvasóink számának csökkenését. Azt a tényt azonban, hogy az ember nemcsak a könyveken keresztül szerezhet információkat, nem lehet elvitatni. Azt sem, hogy hatalmas társadalmi átrétegződés folyamata zajlik, és az emberek életmódjában az olyan változások, mint az utazás, gépkocsihasználat, lakáskultúra, televízió, nem utolsó sorban befolyásoló tényezők. Tévedés volna mindezeket, mint a személyiségformálás eszközeit, a műszaki és társadalomtudományi ismeretek és az intelligencia ilyen irányu fejlesztésének lehetőségét, figyelmen kívül hagyni. Ha átmenetileg el is távolodnak egyesek a fenti okok miatt a könyvtáraktól, az új körülmények majd fokozzák, s magasabb szinten fejlesztik ki bennük az igényt, vagy az egyáltalán nem olvasót éppen ezek vezetik el a természetesen jól felszerelt, sok könyvvel, s a könyvkiadással mindjobban lépést tartó - könyvtárba.

Többek között ezért nem aggaszt minket az olvasók számának csökkenése. Biztosak vagyunk benne, hogy átmenet!

A közelmúltban fölkerestük három község tanácselnökét: Ecseri Sándort Bakonycsernyén, Garbacz Lászlót Sárosdon, Viszló Gyulát Csákváron, és megkértük, válaszoljanak néhány, a helyi kulturális élettel, könyvtár-kulturával kapcsolatos kérdésünkre. Mindhárom községben a könyvtárfejlesztés terén jelentős eredményeket értek el: Sárosd jól működő klubkönyvtárral dicsekedhet, Bakonycsernyén az idén avatták a község második könyvtárát, mely a 100 falu = 100 könyvtár mozgalom keretében, Felszabadulási emlékkönyvtárként nyílt meg, Csákváron pedig új, az eddiginél jóval nagyobb alapterületű helyiségbe költözött a község e fontos kulturális intézménye.

1 Tudjuk, elnök elvtársnak személyesen is szívégye a község szellemi kulturájának fejlesztése, előbbrevitele. Egy tanácselnöknek azonban széles körben, az élet minden területéről gondoskodnia kell. Milyen feladatokat kellett a közelmúltban és kell napjainkban megoldania - a kulturális fejlesztés tennivalóin kívül?

ECSERI SÁNDOR: Községpolitika - ezzel válaszolhatnék, melynek fogalmi tartalmába igen sok, a község életét befolyásoló dolog beletartozik. Olyanok, mint hogy gondoskodnunk kell a lakosság megfelelő ellátásáról - ezen a kommunális, kulturális, egészségügyi és szociális kérdéseket értem - vagy, hogy foglalkoznunk kell ezen kívül egyénekkal és csoportokkal is, saját érdekük képviselőjében. Nem könnyű kidolgozni a községpolitikát, azért sem, mert nem mindig egy embertől, egy testülettől függ, hanem sok olyan külső és belső tényezőtől, amelyet az ember sokszor előre nem is lát. Persze, ha a célok világosak és reálisak, el is lehet őket érni.

Községünkben elég sok problémánk volt és lesz még az elkövetkezendő időkben is. Hat éve vagyok ebben a községben, s ez alatt a hat év alatt sok feladatot kellett megoldani. Elvégzésük nem a személyemtől függött, hanem adódott, a helyzetből, a tennivalókból. S hogy ezeken nem jutottunk túl előbb, annak elsősorban anyagi okai voltak. Mint tudjuk, a községpolitika az utóbbi évtizedben nyert megfogalmazást, és az ezt segítő anyagi eszközök is csak azóta állnak rendelkezésünkre. Kiepitett ut községünkben hat évvel ezelőtt nem volt, járda egy négyzetméter sem. Az elmúlt időszakban - hogy a lakosság aktivitását is fokozni tudjuk -, ezeket kellett elsősorban kézbe venni. Az ő segítségükkel.

sikerült is több mint 7 km járdát és közel 3 km szilárd burkolatu utat megépíteni. Mint hegy alá települt községnek, még mindig a vizelvezetés okozza a legnagyobb problémát; gyakran fenyegeti a községet árvíz a tavaszi hóolvadás vagy a nyári esőzések idején. Bár ezen a téren sokat tettünk, még annál is több van hátra. - A körzeti orvosi és fogorvosi ellátás megoldása mint rendelők és orvoslakások építése jelentkezett. Kevés volt a pedagógus szolgálati lakás is, emiatt nem volt elég nevelőnk sem. Az utóbbi hat évben hat lakást adtunk át nekik. - Másik - hatásában és anyagiakban is igen jelentős - problémánk a vizellátás megoldása. Társulatot szerveztünk, a lakosság érdekeltségi hozzájárulásként 3500-3500 forintot fizet hozzá. A teljes beruházás költsége meghaladja a 10 millió forintot. Ez áthuzódik még a 4. ötéves tervre is, és a legfontosabbnak tartjuk.

Az elmúlt évek legnagyobb eredménye, hogy nincs olyan kitűzött cél, megvalósítandó feladat, amelyet a község lakossága ne érezne magáénak, és ne venne részt igen aktívan az érte folyó munkában. Míg 1964-ben az 1 főre jutó társadalmi munka értéke nem érte el a 10 forintot és évi átlagban a 25-30 ezer forintot, 1970-ben meghaladja a 300, összességében pedig az 1 millió forintot.

GARBACZ LÁSZLÓ: Nemcsak Sárosdon, hanem mindenütt központi feladat a községek 4. ötéves tervének elkészítése, amely az országgyűlés által elfogadottak alapján területi terv kell, hogy legyen, s mely felöleli a községben működő gazdasági szervek és egyéb intézmények ötéves tervét is. Ez magába foglalja azokat a kommunális, egészségügyi, kulturális célokat, amelyeket az elkövetkezendőkben szeretnénk elérni. Legnagyobb gondunk pillanatnyilag az új iskola használatba vétele, egy nagyobb egészségügyi létesítmény - ha úgy tetszik, kombinát - felépítése. Egy orvos már kevés, két körzetre van szükség; új orvosnak, fogorvosnak, gyógyszerésznek kell lakást biztosítanunk. Rossz az ásott kutakban a víz, ujakat furni már nem érdemes. A járási tanács vezetői a 4. ötéves terv második felében terveznek támogatást törpevizművünk megépítéséhez, az első felében tehát létre kell hoznunk egy vízműtársulatot, meg kell terveztetnünk, kialakítanunk a törpevizmű feltételeit. Az új mellett fel kell újítanunk a régi iskolát, hogy meg tudjuk oldani a kabinetrendszerű, váltás nélküli oktatást.

VISZLÓ GYULA: Amikor megválasztottak, a feladatok között a község kulturális élete anyagi feltételeinek megteremtését láttam a legfontosabb teendőnek. Ezek közül is az épülő napköziotthont emelném ki, amely másfél milliós beruházást igényel, vagy a 150.000 Ft-ból felújított új könyvtárpéületet, amely megnövekedett alapterülettel az eddiginél méltóbb helyet biztosít ennek a fontos kulturális intézménynek. Továbbá egy millióért 4 pedagóguslakást, állatorvosi lakást építünk, fejlesztettük óvodánkat, mely ezáltal négy csoportos lett, s újabb 27 gyermek elhelyezését teszi lehetővé. Itt jegyzem meg, hogy a napközi otthon, a könyvtár fejlesztésére, egyáltalán a község rendezési tervének végrehajtásához a járási tanácstól ebben az évben mintegy két millió Ft-ot kaptunk. Emellett a gazdasági, kommunális ellátottság javítása állandó

feladatunk. Szorgalmaznunk kell az ut-, a járdaépítést, a vízhálózat további fejlesztését, a törpevizmű létrehozását. Foglalkozunk egy szeszfőzde építésével is, amely már elkezdődött és elég jó ütemben folyik. Megemlíthetném még azt a jelentős társadalmi megmozdulást, amely a község gazdasági és társadalmi szervei részéről megnyilvánult, a virágos, tiszta Fejér megye mozgalom terén. Szeptember 30-ig 760 ezer Ft. értékű társadalmi munkát végzett el a község lakossága, illetőleg a gazdasági szervek vezetői ennyivel járultak hozzá a célok megvalósításához. Itt a termelőszövetkezetet kell kiemelnem, amely 70 ezer Ft. értékű társadalmi munkát nyújtott, anyag- és szállítási kapacitással együtt.

Gondunk a továbbiakban ezek fejlesztése. Látjuk a tennivalókat is: nagyon elmaradott az iskolahálózatunk, a 20 tanulócsoporthoz csak 6 normál tanteremünk van, és sajnos, tantermeink száma kevesebb mint amennyi a felszabadulás előtt volt.

2 Ön bizonyára alapos ismerője az itt élő emberek minden oldalú szükségleteinek. Mi a véleménye a község kulturális helyzetéről? Vajon milyen a jelenlegi tárgyi - intézményi ellátottság és a személyi feltételek szintje?

ECSERI SÁNDOR: Ha figyelembe veszem, hogy ezt a községet 250 évvel ezelőtt alapították, nagyon sok helyről telepítették ide a lakosságot és kedvezőtlen földrajzi viszonyok jellemzik, továbbá, hogy az itt élő emberek materiális igényeiket a század elejéig, sőt a XX. század harmadik évtizedéig az átlagnál sokkal rosszabb körülmények között, alacsonyabb színvonalon elégitették ki, akkor érthető, hogy a fejlődés jelenlegi szintje sem tart mindenben lépést az országos környezettel. Arra gondolok, hogy a csernyeiek elsősorban anyagi igényeik kielégítését tartották szem előtt még akkor is, amikor a jobb életkörülmények folytán már lehetőség nyílt a szellemi javak birtokba vételére is. A helyzetre ma is ez a jellemző. A lakosság jövedelme jó, kb 30 éve dolgoznak az 5-11 km távolságban lévő bányában, a lányok, asszonyok pedig a termelőszövetkezetben. A balinkai szénbánya és a Gyapjumosó Vállalat bodajki részlege szinte korlátlan munkalehetőséget biztosít.

Említettem, hogy a lakosságot jól be tudjuk vonni a társadalmi munkába, szívesen résztvesznek az ut-járda és vízvezetéképítésben stb., ugyanakkor nehéz megközelítenünk, ha művelődésért kívánunk valamit tenni. Még mindig erős az elzárkózás, a passzivitás. Hogy mi ennek az oka? Legkönnyebb a község nemzetiségi és vallási összetételével magyarázni. Hiszen köztudomású, - és ezt nagyon sokan szeretik hangoztatni, magam korántsem tulajdonítom csupán ennek -, hogy több vallási szekta létezik a községben, s az emberek a művelődés hatásai elől elbujnak imaházba; nem járnak el moziba, könyvtárba, nem néznek televíziót stb. Szerintem nem ez az egyedüli ok, inkább a "mindent az anyagiakért" elv. Persze, igazi, művelődésre alkalmas helyiségeink sem voltak. 1954-ig iskolánk

zsufoltsága miatt jóformán saját funkciójának sem felelt meg - a több mint 3000 lakosu községben néhány tanterem állt csak rendelkezésre -, nemhogy kielégítő lehetőséget adott volna a kényszerűségből ráruházott felnöttek nevelés, népművelés feladatkörének elvégzésére.

Ezért értékelem az előző tanácselnök lépését, aki végül is iskolától független elhelyezést, önálló épületet és főfoglalkozásu könyvtárost biztosított Bakonycserrnyének. Nagy dolog volt ez, bár az eléggé kis alapterületű helyiséget azóta bővítenünk kellett, mégis, a könyv akkor vált szinte egész nap elérhetővé a lakosság számára. Igazi jelentőségével akkor még a vezetők sem voltak mind tisztában. Áttanulmányoztam a régebbi tanácsülések jegyzőkönyveit; elődömet pl. megvádolták: azért sürgeti a könyvtárat és a könyvtárosi státust, hogy leányának biztosítson a községben állást, s ezért ellenozták. Ha volt is ebben némi igazság, nem látták meg, hogy a cél az egész község szükségleteit érintette. Néhány év leforgása alatt persze megváltoztak e nézetek, bebizonyosodott, hogy igenis kell és már szük is a könyvtárunk. Sőt, a bővítés sem elegendő önmagában: egy-két éve merült föl, hogy az öt km hosszú községben még egy újabb könyvtárat is kell létesítenünk, amelyet 1970-ben, a bányásznapon már avathattunk.

Ugy látom, az új béketelepi klubkönyvtárra nagy szükség volt; két-hónapos működése alatt máris 160 olyan olvasója van, aki azelőtt nem járt be a telepről a községi könyvtárba olvasnivalóért, e fejlesztésnek tehát egyértelműen csak örülhetünk. Persze, a művelődés egészének pillanatnyi helyzete korántsem ilyen rózsás; a saját kategóriájában megyei első helyezést elért mozinkat néhány hónapja le kellett zárunk, ugyanis az épület az árvíz okozta károk miatt életveszélyessé vált. Jövő nyárra ugyan megnyitjuk újra, mégsem mondhatom, hogy a művelődés minden területén már most megfelelő az intézményi ellátottságunk. 1971. nyarán helyiséggondjaink lényegében megoldódnak. Azért csak "lényegében", mert az 1970 őszen átadott új klubkönyvtárunk, melyet nagy társadalmi összefogással, elsősorban a Balinkai Szénbányák segítségével építettünk, nem tudja kielégíteni a község ilyen irányu igényeit. Még a 4. ötéves tervben, 1974-re szeretnénk egy újabb hasonló létesítményt építeni a község központjában. Emellett még egy 4 tanteremes iskola szerepel a távlati, 5. ötéves tervünkben, mellyel gyakorlatilag a művelődés minden helyiségproblémája megoldódik (a lakosság számának lényeges emelkedésével a következő évtizedekben ugyanis nem számolunk).

GARBACZ LÁSZLÓ: Klubkönyvtárunk, az ujonnan kialakított létesítmény most lép 3. évébe. A berendezése korszerű, a követelményeknek megfelelő, bár kisebb értékű klubfelszerelésre, mint pl. játékokra, hangszervásárlásra még szükség van. Ezek beszerzésére az 1971. évi költségvetési előirányzat lehetőséget ad. Az eddigi évi 50 ezer forint fenntartási költség helyett 1971-ben már 60 ezret biztosítunk költségvetésünkben, ezen kívül a tsz 6000, az ÁFÉSZ 2000 forint támogatást ajánlott fel. A szövetkezetek részvétele klubkönyvtárunk fenntartásában főként abból a felismerésből született, hogy tagjaik is részt kívánnak venni az intézmény által nyújtott kulturális szolgáltatásokban -, ez jut kifejezésre támogatásukban. De ugy is rendeztük, hogy vezetőségeik az üléseiket

rendszeresen ott tartásuk, s ezáltal is megukénak érezzék ezt az objektumot. Ehhez persze, még az is hozzátartozik, hogy mindkét szövetkezet elnöke és párttitkára maga is szívesen áldoz a községben folyó kulturális munkáért.

VISZLÓ GYULA: Mint tanácselnök, megfelelő tapasztalattal még nem rendelkezem, hiszen csak háromnegyed éve, hogy ezen a területen tevékenykedem. Mint pedagógus, viszont ismerem a községet: 12 éve itt lakom Csákváron. Szeretem a községet, az itt élő embereket, s tetszik maga a szép fekvésű, jó adottságokkal rendelkező település is.

Sajnos, kulturházunk igen elhanyagolt állapotban van; tulajdonképpen csak annak nevezük, de célját tekintve, valódi rendeltetésének nem felel meg. Maga az épület jellege, beosztása - bármennyit is fordítunk rá - lényegében alkalmatlan a korszerű kulturális feladatok ellátására. A jövő feladatait jelölöm meg, amikor azt mondom, hogy szüksége van a községnek egy olyan új objektumra, amely a megfelelő kulturális ellátást valóban lehetővé teszi - nemcsak a belterületét, hanem a környező, kisebb településeket is, s mintegy kulturális központ, hivatott ezek művelődési munkáját is segíteni. Tulajdonképpen a miénk sem korszerű. Jelenleg művelődési ház igazgatónk sincs, csak egy, ezt a munkát másodállásban végző személy, de tárgyi feltételeink sem olyanok, hogy e viszonyok között korszerű népművelést folytathatnánk.

Elég nagy feladat ehhez a feltételek megteremtése, de a munka megszervezése is. Az a tervem, hogy az üzemeknél, intézményeknél lévő, kulturális célokra fenntartott termeket vesszük igénybe, s egy új, függetlenített népművelő - megfelelő koordinációval - széleskörű népművelési programot valósítsen meg. Egy agilis, rátermett, ambiciózus szakemberre van szükségünk, aki az állami gazdaságnál, a fogyasztási szövetkezetnél, a gépjavitó állomásnál, a Tudószanatóriumban dolgozó kulturafelelősök munkáját szakszerűen összefogja, irányítja, és szorgalmazza a különböző egységeknél a profiluknak megfelelő klubok kialakítását, tartalmas működését. Az állami gazdaságnál agrárklubot, az ÁFÉSZ-nél kereskedelmi klubot, a gépjavitó állomásnál műszaki klubot, a jelenlegi művelődési ház földszinti helyiségében pedig ifjúsági klubot kell létrehozni, és a könyvtárat is bekapcsolni - sajátosságainak megfelelően - ebbe a munkába. Ha a megfelelő szakembert megtaláljuk, bizom benne, hogy ez a munka jól megy majd; a gazdasági szervek, vállalatok már ígérték a konkrét segítséget. Hozzá kell tennem azonban, hogy ez a népművelési "hálózat" csak átmeneti jelleggel oldaná meg problémánkat; korszerű, központi objektum hiányában egyedül így tudnánk teret biztosítani a függetlenített népművelő munkájának. Az új művelődési ház szükségességétől semmiképpen nem tekinthetünk el. Differenciált, gazdag tevékenységet kell ugyanis kialakítanunk, szeretnénk elérni, - egyelőre távlati tervünk ez -, hogy a Vértes kulturális központja Csákvár legyen. Ehhez a községnek minden adottsága megvan, irodalmi hagyományai is vannak, persze a helyismereti kutatás és a néprajzi kultúra erőteljes fejlesztése is szükséges. De ha idáig el sem megyünk, a további decentralizálás közművelődési területen is feladatokat ró községünkre: kulturális központnak kell lennie.

3

A tervek valóra váltásában bizonyára nehézségekkel, hátráltató tényezőkkel is meg kellett vagy kell még küzdenie. Vajon csak objektív, tárgyi akadályok ezek, vagy inkább az emberek tudati szférájában jelentkeznek, amelyek meggyőzéssel lassan elháríthatók?

ECSERI SÁNDOR: Mind a kettővel találkozunk, és nem tudnám megmondani pontosan, melyik van jelen nagyobb arányban; talán helyes, ha 50-50 %-ot veszek... Persze, ritkán is jelentkeznek egymástól függetlenül, külön-külön. Annyi bizonyos, ha az emberekben növelni tudjuk a művelődés iránti igényeket és ezek szintjét, ez - közvetve - segít megoldani anyagi gondjainkat is. Ha nagyon akarunk valamit és ahhoz a lakosság támogatását is élvezzük, akkor az anyagi problémák - bár nagyon jelentősek lehetnek - könnyen megoldhatókká válnak.

GARBACZ LÁSZLÓ: Voltak objektív akadályok is, elsősorban anyagi természetűek, ezek megoldódtak. Ugyanakkor igen hosszan tartó és türelmes munkát igényel mind a népművelőktől, mind pedig a közéleti vagy a község iránt egyáltalán érdeklődő emberektől, hogy a szubjektív elemet, az emberi gondolkodásmódot is alakítsák, helyes irányban változtassák. Jelenleg is problémánk még, hogy klubkönyvtárunk, amely elég jól működik, bizony nélkülözi a felnőttek körében a látogatottságot. Nem is a könyvtár, inkább csak a klubövezet. Még nem jutottak el oda az emberek, - csak viszonylag kevesen -, hogy szabadidejükben elmenjenek a klubkönyvtárba, és ott pihenjenek, szórakozzanak, véleményt cseréljenek vagy éppen olvassanak. Ezt elérnünk azonban nem egy-két év feladata, és azt hiszem, ebben az ügyben még igen sokáig lesz tennivalónk. Egyébként régóta tervezzük, hogy 20-25 községi vezető beosztású "ügyeletet" tartson a klubkönyvtárban, hogy a felnőtteket odavonzzuk. Még nem valósult ez meg, de nem mondtunk le róla, meg akarjuk szervezni...

VISZLÓ GYULA: Pedagógus vagyok, a pedagógus optimizmus jellemez. Hiszek abban, hogy a jelenleg mutatkozó nehézségek az emberek meggyőzésével elháríthatók lesznek, illetve a terveket megvalósíthatjuk. Ugyanakkor meg kell mondanom azt is, hogy ezen a téren eddig nem sokat tudtam még tenni, csak elgondolásaimat dolgoztam ki. A tervek valóra váltása a jövő év feladata lesz.

4

Tudomásunk szerint a községben sok az ingázó, a bejáró munkás. Vajon miként lehet gondoskodni róluk, az ő kulturális ellátásukról?

ECSERI SÁNDOR: Az ingázó munkásunk kevés, kb 40 ember jár el távolabbra, például Székesfehérvárra. A Balinkabányára, Kisgyónra és Bodajkra járókat nem sorolhatom ide, hiszen mintegy 20-25 perces utazással közelítik meg munkahelyüket, s ez annyi időt jelent, sőt kevesebbet, mint amikor egy tsz-dolgozó kimegy a határba... Tehát ingázókról lényegében nem beszélhetünk. A bányászok és a bodajki üzembe járó dol-

gozók kulturális ellátásáról gondoskodhatunk a legkönnyebben, és ezt kötelességünknek is tartjuk. Eddig is volt élő kapcsolatunk a bánya szakszervezeti bizottságával, tartott is fenn ez az SZB kulturházat, könyvtárat, de éppen azért adták az új klubkönyvtárhoz a jelentős segítséget, hogy e dolgozók kulturális ellátását itt, a lakóhelyükön oldjuk meg. A munkahelyen kevés lehetőség van erre, és szabadidejüket megszólván teljesen itt töltik, a faluban.

GARBACZ LÁSZLÓ: Ténylegesen sok az ingázó, kb 600 ember jár el a községből naponta. Közülük a fiatalok a klubkönyvtárban rendszeresen olvasnak és részt vesznek a rendezvényeken is. A felnőttekkel pedig ugyanaz a problémánk, mint a helybeli dolgozó tsz-tagokkal, állami gazdasági dolgozókkal vagy mezőgazdasági munkásokkal: nehéz megtalálni hozzájuk az utat. Talán termelőszövetkezetünkben állunk ezen a téren még a legjobban; szocialista brigádja részt vett és helyezést ért el egy területi vetélkedőn, s ha kezdetben másért nem is, de a jó felkészülés érdekében felkeresték a klubkönyvtárat, napokat töltöttek ott, és többen közülük azóta is látogatják.

VISZLÓ GYULA: Valóban sokan járnak Csákvárról, főleg Budapestre dolgozni - családapák, fiatalok egyaránt. Az ő kulturális ellátásuk megoldása e körülmény fennmaradásával nagyon nehéz. Inkább azt szeretnénk, - és ebben az irányban tevékenykedünk -, hogy olyan üzemsz települjön Csákvárra, ahol ezeknek a munkaerőknek a foglalkoztatása megoldódna. Sokat várok az új szervezésü. Mezőgazdasági Gépalkatrészgyártó Üzemtől, a jelenlegi Gépjavító Üzemtől, és keressük a megoldást, hogy valamelyik pesti üzem, ahová elég sok dolgozónk jár, kihelyezett részleget létesítsen a községünkben. Csak ebben az esetben segíthetnénk ezeket az embereket a kulturához.

5

Véleménye szerint milyennek kell lennie és milyen szerepet kell betöltenie ma egy közepes nagyságu község könyvtárának?

ECSERI SÁNDOR: A könyvtár szerepe, feladatköre egy község életében igen sokrétü. Ki kell szolgálnia a szórakozni és művelődni vágyó felnőtt olvasók, a helyi tsz szakembereinek igényeit, ki kell elégitenie a bányászok szakirodalmi érdeklődését, továbbá a fiatalság és az iskola gyermekek szükségleteit. Ez utóbbiakét nemcsak a tanulmányaikhoz szükséges kötelező vagy ajánlott irodalommal, hanem a szabadon hozzáférhető nagy olvasmány-választékkal is, amelynek a gyermek egyéniségének kialakításában van szerepe. Külön kiemelném a gyermekekkel való foglalkozás fontosságát, mert - bár az iskolában sok ismeretet elsajátítanak - az iskola nem tudja azt nyújtani nekik, ami egy községi könyvtár feladata, hogy nyújtson. Ennek a "másik oldalnak" a kedvező hatása természetesen meg kell mutatkozzék a tanulásban is. Igen fontosnak tartom nálunk a jelenleginél rendszeresebb gyermekfoglalkozások

szervezését a könyvtárakban, és pedig nem egyedül csak azért, amit ott kapnak, hanem azért is, hogy általuk a szülőt is könnyebben rávehessük: ismerkedjen meg maga is azzal, amiről a gyermeke olyan szépen beszél - a könyvtárral, az olvasással... Persze, a hangsúly a gyereken van, akiért a legtöbbet tehetjük, hiszen ők a jövő.

Ugy érzem, könyvtáraink - örömmel mondom ki ezt a többes számot! - szépen berendezkedtek céljaik elérésére, bár a technikai lehetőségeket még nem használják ki kellően.

GARBACZ LÁSZLÓ: Ma egyetlen falusi könyvtár sem elégedhet meg csupán az általános műveltséget vagy a mezőgazdasági kulturát szolgáló könyvek vásárlásával, mert ez nem elégíthetné ki a szükségleteket, de ma már az igényeket sem. Sokrétű és korszerű, mindenféle ismeretet nyújtó könyvanyagot kell gyűjteniük, talán külön kiemelném a politikai, ideológiai nevelést szolgáló elméleti és ismeretterjesztő irodalmat, amely egyrészt a lakosság eszmei fejlődését, tájékozottságát segíti elő, másrészt pedig a tanulásban nélkülözhetetlen. Egyszóval: sok könyv, nagy választék kell. Erre akkor is eleget kell fordítani, ha sokba kerül; ha pedig idővel emiatt az épület lesz kicsi, hát bővíteni kell.

VISZLÓ GYULA: A könyvtárnak az izlésnevelés és az ismeretterjesztés a legfőbb feladata. Az állomány folyamatos és tervszerű bővítése mellett nagyon fontosnak tartom a könyvtári munka színesítését, sokoldalúvá tételét. Itt nemcsak a könyvtári, irodalmi estek, író - olvasó találkozók hagyományos szervezésére gondolok, hanem a könyvtárak bizonyos speciális hanglemezállománnyal való felszerelésére is. Legutóbb éppen a mi könyvtárosunknak említettem - iskolai példára utalva -, milyen helyes lenne, ha pl. legalább a Világirodalom Gyöngyszemei és az ehhez hasonló irodalmi hanglemezsorozatokat rendszeresen megvásárolná, neves előadóművészek tolmácsolásában. Emellett a könyvtár - falusi viszonyok között - véleményem szerint hivatott lenne arra is, hogy nemcsak az irodalmi, hanem a zenei kulturát is terjessze. E kettő egymást szervesen kiegészítheti, és a könyvtár színes estéket rendezhetne irodalmi és zenei anyagból, ami vonzóbbá, még látogatottabbá tenné az intézményt, felkeltené az olvasók érdeklődését, és alapját képezhetné olyan kulturális munkának, amely a könyvtárat - ismétlem: községi szinten - kiemelné elszigeteltségéből és saját hasznára is jobban bekapcsolná az egységes népművelés rendszerébe.

A könyvtár társadalmi szerepe rendkívül nagy. A rohanó élet, a technikai fejlődés az embertől mindig magasabb fokú ismereteket követel, amire már az iskola nem készítheti fel. Az iskolának csak azokat az ismereteket és módszereket kell vagy kellene átadnia, amelyek megalapoznak és felkeltik az érdeklődést az új, a korszerű iránt. Ennek új ismeretekkel való folytonos kiegészítését a könyvtárnak, mint a művelődés alapintézményének kell szolgáltatnia. Csákváron elég sok az értelmiségi, s emiatt is szükséges, hogy korszerű, tekintélyes ismeretanyaggal felszerelt könyvtárunk legyen, ahol a megfelelő tájékozottságot persze, mindenki megszerezheti érdeklődési köre, sőt, szükségletei szerint. Ez

nyilvánvalóan nem kevés költséget jelent, mert megfelelő nagyságu épület és igen sok könyv kell hozzá.

S itt hadd mondjam el, hogy magam igen sokat várok az új helyiségbe költöző könyvtárunktól, amelynek alapterülete háromszor akkora lesz, mint a jelenlegi, de ehhez természetesen a létszámot is növelnünk kell. A megnövekedett területtel várhatóan megsokszorozódó feladatokat egyetlen könyvtáros már nem tudja ellátni. Már gondoltunk erre: jövő évi költségvetésünkben terveztünk egy félállást az új könyvtárnál. A nagyterületű községben persze nem lesz elég a mégoly nagy, új könyvtár -, fiókjellegű kölcsönzőhelyek telepítését is tervezzük. Ha emellett színessé, hangulatossá, érdekessé tesszük a könyvtári munkát - amely már nemcsak a könyv kikölcsönzésére és visszavételére szorítkozik, hanem a széleskörű érdeklődést is felkelti az iskolás korú gyermekektől a nyugdíjasokig -, a könyvtár bizonyára jelentős tényezővé válik a község kulturális életében.

6

Megítélése szerint mennyiben függ napjainkban a tanácsi vezetők - mondjuk ki: az elnök személyétől - egy-egy község könyvtári kulturájának szintje? Figyelembe véve a fejlődés követelményeit a kulturális élet területén, egy mai, korszerű községi tanácselnök személyének normatíváit hogyan fogalmazná meg?

ECSERI SÁNDOR: Sokan azt mondják, ez attól függ, hogy a VB elnöke szeret-e olvasni, van-e rá ideje, - ez nem az én véleményem. Az elmúlt 11 évben levelezőtagozaton szinte folyamatosan mindig tanultam valamit. Az ezekhez kapcsolódó irodalmon kívül egyéb olvasmányokra sajnos, alig jutott időm, és azt hiszem, kevés elnöknek jut. Ha csak ebből itélnék meg, miként támogatja a tanácselnök a könyvtári munkát, sok esetben torz képet kapnánk. Nem győzők elégszer utalni a községpolitikára. Ha ismerem azt, hogy mit kell elérnem és keresem ehhez az eszközöket, úgy vélem, a könyvtár is eszköz egy széleskörű, nagyméretű politikai és gazdasági feladat megoldásához. S akár szeretek olvasni, akár nem, akár van időm rá, akár nincs, ezt az eszközt nem hagyhatom ki, és nem hagyhatja figyelmen kívül egyetlen tanácselnök sem. Ellenkező esetben valamilyen oldalon olyan károsodás éri az eredetileg jó elképzelések kivitelezését, hogy végül nem érhetnek célba.

A könyvtár fejlesztése, de a könyvtári munka egésze is függ az elnök személyétől, hiszen - egyrészt - ha nem törődik vele kellően, előbb-utóbb helyrehozhatatlan hiányosságokkal kell szembenéznie - még pedig nem egyedül a könyvállomány gyarapítása terén! Másrészt, ha az elnök nagyon el akar valamit érni, és megfelelően érvel - márpedig elsősorban neki van lehetősége erre -, akkor nagy hatáskörrel és természetesen eredményesen is támogathatja a könyvtári munkát. A könyvtárkultúra szintje egy községben szerintem ennyiben függ az elnök személyétől, bár ez utóbbi önmagában nem lehet a meghatározója.

Egy tanácselnöknek az a kötelessége, hogy az adott közösség igényeinek kielégítésén minél eredményesebben munkálkodjék. Ez azt is jelenti,

hogyan az emberek biznak benne, és ezért nap mint nap tesz valamit. Nagyon figyelik egész tevékenységét, minden lépését, a magánéletét is, és az elnök, a titkár személyét gyakran azonosítják a tanács fogalmával.

Az elmúlt 20 év alatt sokszor és sokat változtak a tanácsseleNNökkel szemben támasztott követelmények. Volt idő, amikor a begyűjtés szervezése és irányítása volt a legfőbb tennivalója, vagy hogy a parlagon maradt területek műveltetéséről gondoskodják, az adót behajtsa, a mezőgazdaság szocialista átszervezését segítse, majd az új gazdaságok megerősítésén munkálkodják... Ezek a követelmények mások voltak, mint a mostaniak. Ma a lakosság kommunális, kulturális és egészségügyi ellátásában foglalhatjuk össze a tanács és a vb elnök feladatkörét, ami könnyebb is, nehezebb is a régebbi követelményeknél. Hogy e területek közül a tanácsseleNNök mikor melyiket részesítse előnyben, nem lehet megmondani; az arányos fejlesztés kritériumát szem előtt tartva ezt az adott helyzetből kell esetenként, körültekintően megállapítani.

GARBACZ LÁSZLÓ: Lehet, hogy válaszom szerénytelennek tünik, de nem annak szánom. Egy községi tanácsseleNNöknek - helyzeténél fogva - a község közéletében, a kulturális élet irányításában is döntő szerepe van. Ráadásul befolyást gyakorol a költségvetés felhasználására, mennyit mire fordítsanak. Nyilvánvalóan egy tanácsseleNNöknek módjában áll, hogy - adott lehetőségeken belül - elősegítse a község kulturális életének fejlődését - az óvodától a klubkönyvtárig mindent -, és sajnos, ma még ennek az ellenkezőjére is. Egyik intézménynek sem lehet mindegy, hogy a község állami szervének - hogy így mondjam - első számú embere hogyan viszonyul ezekhez a kérdésekhez. Ez a viszony, mint mondtam, lehet kedvező és kedvezőtlen is - embere válogatja -, de hozzá kell tennem, a lehetőségek is bizonyos korlátokat szabnak; ezek behatárolják még a legjobb szándéku tanácsseleNNök terveit, segíteni akarását is.

MindamelletT egy tanácsseleNNöknek legelőször is szeretnie kell a községet, amelyben dolgozik, s talán nem hiba, ha azt mondom: legyen oda való, helybeli, mert akkor egészséges lokálpatriotizmus is fűti. Ezen túl feltétlenül elengedhetetlen olyan követelményeknek való megfelelése is, mint hogy kellő szakmai ismeretekkel rendelkezzen; ismernie kell az államigazgatás helyi feladatait, megoldásuk lehetőségeit. Időt is kell szentelnie a munkára. Széleskörű politikai látókör kell, hogy jellemezze, és - ma már egyre inkább - a magasfoku általános műveltség is olyan kívánalom egy vb elnökkel szemben, amit nem lehet az utolsó helyen említeni, ne talán mellőzni. Hiszen csak a mi községünkben - nem is nagy község - 23 nevelő, 3 óvónő, orvos, állatorvos tevékenykedik, fogorvosunk lesz, egy tucat agrárműszaki embert foglalkoztatunk, akik tevékenységét optimálisan kell hasznosítani a község érdekében. S ha még meggondoljuk, hogy az értelmiségi réteggel fokozottabb differenciáltsággal kell bánnia egy vezetőnek, azt hiszem, indokoltam is e követelmény szükségességét.

Az olyan tanácsseleNNök, aki napjainkban éppen a kulturális területre nem fordít kellő figyelmet, szerintem nem lehet jó vezetője a községnek. A gazdasági életben a fejlődés várhatóan is gyors lesz. Máris van lemaradásunk. Ahhoz, hogy az emberek gondolkodásmódja, műveltsége a

szükségleteknek megfelelően alakuljon, a községi vezetőknek, aki komolyan veszi a hivatását, feltétlenül sokat kell törődni oktatással, közművelődéssel, összességében a szellemi kultúra ügyével. Nem tudom elképzelni, hogy ne legyen ez gyakran téma egy tanácselnök munkaprogramjában, de a végrehajtó bizottság vagy a tanács éves munkatervében is feltétlenül szerepelnie kell a kulturális élettel való foglalkozásnak.

Az iskolán kívüli népművelési munka iránt soha nem lehetünk közömbösek. Sárosdon is nagyszerű gazdasági tervek állnak a termelőszövetkezet, az állami gazdaság, az erdőszet előtt, ezek megvalósítása műveltebb, képzetesebb embereket kíván, és az izlésnevelést szolgáló, az ismereteket nyújtó szolgáltatásokon túl egyáltalán a művelődési intézmény által biztosítható kulturált szórakoztatást is meg kell oldanunk. Ha az iskolán kívüli nevelésről beszélek, itt helyben csak a klubkönyvtárra gondolhatok, arra az intézményre, amely ezt a tevékenységi kört látja el. Ezen belül is a könyvtár előnyét abban látom, hogy képes utolérni még azokat is, akik fel sem keresik, hanem - egyelőre még - gyermekeiken keresztül érintkeznek vele. És itt a könyvtáros igen nagy szerepe: ismernie kell az embert, akinek olvasmányt ad a kezébe, és igen jól ismernie kell a könyvtárát is.

VISZLÓ GYULA: Nagyon nekem szegezte ezt a kérdést, nem tudom, hivattott vagyok-e, hogy erről nyilatkozzam. Említettem, még új elnöknek számított, elegendő tapasztalat nem áll mögöttem, így inkább csak elképzeléseimet mondanám el. Mint községi vezető, minden tanácselnök feltétlenül sokat tehet azért, hogy községe kulturális élete jelentősen fellendüljön, előbbre lépjen. Ugy érzem, ez a terület közel is áll hozzám, korábbi pedagógus tevékenységem folytán... Egy VB-elnök miképpen tudná összehangolni a kulturális munkát a többivel? Talán azt mondhatnám, nem lehet ezt az egyéb feladatoktól elszakítva tekinteni, se szervezni, hanem velük párhuzamosan, mert kölcsönösen hatnak egymásra: az alap a felépitményre, és a felépitmény az alapra. Ugy látom, egy tanácselnöknek az a feladata, hogy megfelelő, egészséges összhangot teremtsen a kettő között. De összhangot a gazdasági élet vezetőivel is a községen belül, és ez lehet szilárd bázisa a fejlett kulturális életnek is...

A tudat fejlődése a léttől valóban elmaradt, s ez is tükröződik abban, hogy a jelen viszonyok között éppen a kereset, a pénz iránti érdeklődés megnőtt napjainkban. Ekkora fejlettségi különbség többek között azért is állhatott elő, mert nem rendelkezünk kellő határfoku, korszerű közművelődési hálózattal, és ezek fejlesztése sem tartott lépést az életszínvonal növekedésével. De változás állt be a módszerek-nél is: a népművelés korábbi, u.n. nagytermes koncepciója megbukott, a jövő népművelésének útja mindinkább a klubélet fejlesztése lesz... A könyvtárat külön kiemelném ebből, amely mindenféle érdeklődésű embernek otthont kell, hogy nyújtson, és igényeinek, sőt szükségleteinek megfelelő sokrétű szolgáltatást, segítséget fejlődéséhez. Bizom abban, ha megfelelő anyagi bázist tudunk teremteni - mert elsősorban ez határozza meg mindig a fejlődést -, akkor azt a bizonyos foku lemaradást, ami most jelentkezik, csökkentjük majd, és a szabadszombatokkal felszabaduló időt mindinkább megfelelő módon, a szellemi kultúra javaival tölthetjük be.

FEJLŐDŐ FALUSI KÖNYVTÁRAK ÉS A KÖZSÉGI TANÁCSOK

Emlékszem, még az egyetemen, egy kollokvium alkalmával a vizsgáztató tanár évfolyamtársamnak szegezte a kérdést: milyennek itéli napjainkban a falu és a város közötti különbséget, vajon van-e lényeges eltérés a kettő között? A hallgató, buzgalmában nagyon szépet akart mondani, és nem kis öntudattal jelentette ki, hogy ez a különbség eltűnőben van. Ekkora tévedésre persze, nincs más magyarázat, mint hogy az illető soha nem járt falun, a községeket a helységnévtárból vagy a vasuti állomások felirataiból ismeri. Tudjuk: igen hosszú időre, legalább is évtizedekre van szükség, hogy e két településforma - ahol ez a megoldás - valamennyire is közel kerüljön egymáshoz, s ehhez az anyagi és szellemi kultúra sokoldalú - csak a népgazdaság egészén belül együttesen megoldható - előrelépése, többek között erős, korszerű közművelődési intézményhálózat kiépítése szükséges. A falun élő embernek a városiéhoz valamennyire is hasonló kényelmét, kereskedelmi, egészségügyi és kulturális ellátását megteremteni bizony nem megy egyik napról a másikra.

A fejlődés mégis óriási. Különösen ott lepi meg az embert, ahol ritkán fordul meg, vagy egyébként is az átlagnál nagyobb elmaradottságot kellett és kell még felszámolni. E kiadványban is leirtuk már, de mások is nem egyszer, hogy a falvak szellemi kulturájának legmegbízhatóbb, legnagyobb állandóságot mutató intézményei kezdettől fogva a könyvtárak voltak, - szinte függetlenül működései feltételeik kedvező vagy kevésbé kedvező voltától. A könyvtár, ez a legkietlenebb "terepen" is megkapaszkodó létesítmény eljuttatta az olvasni valót az emberekhez, akár valamely régi üzlethelyiségben, akár az iskolai tanteremben, egy szekrényben ütött tanyát. Életképességére mi sem jellemzőbb, mint az, hogy csekély tiszteletdíjért vagy kezdetben társadalmi munkaként egyetlen ember - heti néhány órai kölcsönzéssel - kielégíthette az olvasás helyi igényeit. Nem kellett hozzá több, mint a letéti keretből évi pár száz forintért juttatott új könyv, s a sok más fontosabb tennivalójuk között a falu vezetői észre sem igen vették... (A megyei könyvtárnak 1959-ig évi 16.000 forint összegű letéti keretéből kellett ellátnia a központi járás 39 községében és az ezekhez tartozó pusztai településeken működő könyvtárakat és kölcsönzőket.) Persze a letétbe adott könyvanyaggal a tanácselnököknek nem is kellett különösebben törődniük. Amikor leköszönt egy-egy pedagógus - mert leginkább ők vállalták a könyvtári munkát -, a megyei vagy járási instruktor maga vette nyakába a községet vagy nézett körül a tantestületben, hogy biztosítsa az utánpótlást. Az új nevet azután bejelentette a tanácsnál. A könyvtárost ezekben az években úgy ismerték, mint aki legfeljebb tüzelőért, egy jobb kályháért vagy külön bejárati kulcsért nyaggatja a gazdasági előadót, a tanácstitkárt. Ha volt már olvasóasztal is, az igényesebb női

könyvtáros maga horgolt rá terítőt, s a kopár ablakokra saját pénzből vett függönyt, vagy hazulról hozta el, ami nélkülözhető volt. A gyerekek, a könyvtár leghüségesebb látogatói nem kérték számon a sivárságot, a kulturálatlan, rideg környezetet, hiszen többnyire az iskolában sem láthattak sokkal különbet.

A tanácsi kezelésbe adást megelőzően, a székesfehérvári járás községeiben a könyvtár legnagyobb hányada (47,0%) általános iskolák tantermében, igazgatói és tanári szobákban, ennél kisebb része (20 %) önállóan mondott szükös, átalakitatlan helyiségben működött. Régi, rideg hangulatu művelődési otthonok klubszobáiban, fűthetetlen öltözőiben szorongott a könyvtárak 17 %-a, míg ennél valamivel kevesebb (16 %) hosszabb-rövidebb ideig a községi tanácsok előszobájában, irodahelyiségeiben stb. Berendezésük mindössze az iskoláktól, tanácsoktól kiselejtezett, esetleg "felujított" szekrények, asztal, néhány szék voltak. (A többi járás könyvtárainak helyzete általában véve ezt a színvonalat sem érte el.)

A könyvtárak tanácsi kezelésbe adása után sokáig úgy tűnt, ez a változás formális marad; a községek költségvetésében szereplő sovány fenntartási és fejlesztési kereteken kívül a könyvtár alig jelentett több gondot, mint hogy ezután a tanács is kiküldött valakit könyvtárátadásra vagy a nyári állományellenőrzési jegyzőkönyv aláírására - ha volt rá embere... Így ment ez még a 60-as évek elején is. A fejlődés feltételei lassan, észrevétlenül érlelődtek. A kis falusi könyvtárak egymás után nőttek ki a zárt szekrényeket, szükös helyiségeiket. Az egyre nagyobb mértékben szaporodó könyvállománynak előbb vagy utóbb helyet kellett biztosítani, ha tetszett ez, ha nem. Az 1962. februárjában, a székesfehérvári járás könyvtárainak helyzetéről készült megyei könyvtári feljegyzés szerint már csak a könyvtárak 27 %-a működött iskolákban. Különböző önálló helyeken - többnyire pártházban - a könyvtárak 26 %-át, művelődési otthonokban 41 %-át találjuk, és már csak 5 %-át a községi tanácsok épületében. Ugyanakkor a feljegyzés megemlíti, hogy "A 39 községi könyvtár közül mindössze 10 könyvtár elhelyezése mondható jónak, és néhány könyvtártól eltekintve a helybeli olvasási lehetőség ... ugyyszólván teljesen hiányzik." (Meg kell jegyeznünk: az 1962-ben megalkotott "jó" minősítés tartalma időközben igen sokat változott, természetsszerűleg degradálódott.) Közben - igen lassan - enyhült valamennyire a szakemberhiány is; a 60-as évek derekától a felsőfoku képesítésű könyvtáros már nem számít kivételes szenzációnak a községekben. A hosszú éveken át rendszeresen megtartott továbbképzések, tapasztalatcserék, utazások, de az állandó módszertani segítség, a könyvtárak munkájának figyelemmel kísérése meghozta gyümölcsét: a községek többségében tapasztalt, kipróbált könyvtáros tevékenykedik, és tegyük hozzá - egyre többen főhivatásuként vagy részfüggetlenített munkaerőként látják el feladataikat. (1970. végén a megye községeiben összesen 17 főoglalkozású könyvtáros dolgozott.)

A fejlődés hozta magával, hogy ma már községi szinten is általában sokrétűbb, legalább is feltételeiben egyre színvonalasabb könyvtári munka van kialakulóban. Jellemzően már nemcsak az létezik önmagában, amit nyujtunk a lakosságnak, - a kulturális értékek keresletével, meghatározott igényszintjével is számolnunk kell. Differenciált igények

kielégítéséről van tehát szó, s olyan szolgáltatások megjelenéséről, amelyek azelőtt ismeretlenek voltak nemcsak a lakosság, de a tiszteletdíjas könyvtáros előtt is. A könyvtáraknak sokféle követelménynek kell megfelelniük, s ezek többségét nem háríthatják át más, központi intézményekre. Megnőtt a falusi könyvtárak önállósága. Érthető, hogy a megyei könyvtár atyáskodó mindenbe-beleszólása, szájbarágó irányítása a múlté. A vidéket járó, szüntelenül kiküldetésben tevékenykedő instruktor fölött is eljárt az idő; a községi könyvtárak többségének igényesebb segítségre van szükségük.

Ez a nagyobb önállóság elképzelhetetlen lenne a fenntartóval kialakult minőségileg új kapcsolat nélkül. Sőt, éppen e viszony tartalmában beállt lényegi változás nyomán lehetnek valóban önállóak a lassan felnőtté serdülő intézmények - községi könyvtáraink. A tanácsok egyre inkább magukénak érzik, sok helyütt örvendetes mértékben fejlesztik őket, persze, ez sem egy vagy két év fejlődésének eredménye.

Ismeretes, hogy megyénkben a klubkönyvtári mozgalom kibontakozása hozta meg azt az egészséges pezsgést, amely végül is egy sor könyvtár kedvezőbb elhelyezéséhez vezetett. A hatékony megyei támogatással kialakított első példák kétségtelenül vonzóak voltak, követésre ösztönöztek. Azok a tanácselnökök, akiknek elsőként mutattuk meg az új intézményeket, egy-két év leforgása alatt maguk is megteremtették - sokszor nagy anyagi erőfeszítések és szervező munka árán - községük klubkönyvtárát, s az új igények meggyőző propagálói lettek, mind az intézményi feltételek, mind a kialakítandó tartalmi munka területén. Persze, nem kis mértékben elősegítette ezt a folyamatot az a felismerés is, hogy a könyvtárak rendbehozásával, a klubkönyvtárak kialakításával tudtak községi tanácsaink viszonylag a legkevesebb pénzből legtöbbet produkálni... Sok községben a klubkönyvtár jelentette az első és egyetlen kulturált, esztétikailag is igényes helyiséget, ahová már a község vezetői is örömmel látogattak el munkájuk után, vagy fogadhatták hivatalos vendégeiket. Az, hogy e vállalkozó kedv nyomán új kulturális objektumhoz jutott sok községünk, sajnos nem mindenütt járt a közművelődés fellendülésével; a klubkönyvtár népművelési, bonyolultabb és magasabb személyi kvalifikációt kívánó funkciója kevésbé realizálódhatott, vagy mesze elmaradt a könyvtári tevékenység rendszeressége, színvonala mögött. Meg kell említenünk, hogy az indulás után jelentkező személyi és anyagi problémák a községek vezetőit nem kedvetlenítették el, a legjobbak keresték és - lehetőségeiken belül - meg is találták a megoldáshoz vezető legjobb lépéseket.

Nemcsak a klubkönyvtárak, a községi könyvtárak tekintélye is megnőtt az utóbbi években. Ez az intézmény, úgy látszik, fontosságban lassan valóban felzárkózik az iskola mellé. Kétségtelenül hozzájárultak e tudat kialakításához az utóbbi években megszorodott országos és a helyi művelődési szervek által kiírt versenyek, pályázatok; ezek felhívták olyan csoportok figyelmét is a könyvtár használhatóságára, amelyek azelőtt véletlenül sem látogatták. Nagy eredménynek kell tartanunk - s érdemes észrevennünk -, hogy lassan eltűnnek a falvakban az olvasást ellenző hangok, egyre kevesebben tartják haszontalan időtöltésnek. Igaz, sokat változtak a könyvtári munka módszerei is. A kampányjellegű olva-

sótoborzások elmaradtak, a beiratkozók száma, a látogatottság a tényleges igényeket tükrözi - még akkor is, ha egy-egy helyen az érdeklődés átmeneti csökkenését vagy stagnálását tapasztalhatjuk. Nagy értékük ezeknek az eredményeknek, hogy valóságosak, reálisabbak, szilárdabbak a korábbiaknál. Ma sehol sem tudunk például arról, hogy valamely tanács végrehajtó bizottsága intézményesen beiratkozik a községi könyvtárba, mint ahogyan ezt - a jó példa cégerével - azelőtt sok helyen keresztülvitték. Az ilyen kétes értékű akciók helyett ma inkább azt mondjuk: igaz, nem mindenki olvas még rendszeresen a vezetők közül, ami hiányosság, de ténylegesen többen olvasnak, mint az elmúlt években bármikor, és ez megnyugtatóbb, mint a formális, csak papíron létező könyvtári tagság. A még nem olvasók pedig előbb vagy utóbb mindenképpen rákényszerülnek a könyvek használatára, - ezt követeli tőlük a jövő.

Örömmel írom le: az olyan tanácsi vezető tipusa, aki a könyvtárat egy valahol eldugott kis raktárnak, a községre erőszakolt, megtürt gondnak véli, ma már legfeljebb kivételes jelenségnek számít. Legtöbb községi tanácselnökünk a könyvtár alapos ismerője, a legjobbak pedig nemcsak az adott helyzettel, hanem a szükségletek szintjével is tisztában vannak. Érzik az anyagi lehetőségek szűkös voltát, s különböző erőforrások felszabadításával hatékonyan mozdítják elő a könyvtár fejlődését. Egyelőre nyitott kérdés, hogy a látványosabb "könyvtár-teremtést" (épület, berendezés) milyen mértékben és kellően követi-e majd az állomány megfelelő fejlesztése. Egyelőre a szemlélettel általában nincs baj. Nagy dolog ez, a falusi könyvtárkultúra sorsa, a gyorsabb vagy lassabb fejlődés kulcsa van a kezükben.

Még a 60-as évek közepén is volt rá példa, hogy egy-egy tanács leállította könyvtára gyarapítását azzal a megokolással, minek vásároljanak, ha ugysem tudják hová tenni a könyveket. Ma már sehol nem választanak ilyen "megoldást" erre a problémára. Sőt, a könyvtárak új épületbe költözésével egyidejűleg inkább az intézményhálózat növekedését tervezik, mint legutóbb Csákváron. A régi helyiségben - ahol ez indokolt - fiókkönyvtárat nyitnak. Még élénken emlékezhetünk azokra a szenvedélyes vitákra, amelyeket a megyei intézmény vezetőjének kellett megvívnia egyes tanácselnökökkel - községük kulturális fejlesztése érdekében, sokszor vállalva a jó személyi kapcsolatok megromlását is. Mindez még elég közeli múlt, de már múlt, könyvtártörténelem, s hiszszük mindannyian, hogy az. A legujabb tapasztalatok erre engednek következtetni.

Megjegyezheti valaki, olvasva e sorokat: vajon nem tulságosan rózsaszínű kép ez a valóságról? Szabad-e már ma ennyire általánosítani, amikor netalán több ellenkező előjelű példát is idecitolhatnánk?! Azt kell mondanom: igen, mert a felidézett tények egy visszafordíthatatlan, tendencia szerű folyamat, valószínűleg már a közeljövőben kiteljesedő fejlődés bizonyítékainak tekinthetők. Szóltam a falusi könyvtári munka differenciálódásáról, az új minőségek megjelenéséről. Ezzel sem mondom azt, hogy már általában magas színvonalú tevékenység jellemzi könyvtárainkat; sajnos, még nincs így. Viszont új jelenségeket tapasztalhatunk több területen. Közülük hadd emeljek ki most csak egyet: a fenntar-

tó tanácsokkal kialakult kapcsolatot, az aktív felügyeletet. Tanácsaink közül ugyanis mind többen ma már nemcsak arra tartanak igényt, hogy a könyvtárukat érintő fontosabb eseményekről információt szerezzenek, a rendezvényeken vezetők megjelenjenek, hanem mindinkább kézbe is veszik - jó gazdaként - ezek irányítását.

Az október és november hónapban lebonyolított tapasztalatcseréket a móri és a bicskei járásban a községi tanácsok részvétele avatta eredményessé, a könyvtárosok számára különösen értékké. Magam is résztvettem ezeken: tanácselnökök fogadták a könyvtárosok csoportjait, ők ismertették a vendéglátó községek fejlődését, gazdasági, szociális és kulturális viszonyainak alakulását. Eddig nem ismert részleteket tudtunk meg egy-egy könyvtár történetéből, hallhattuk, mit vár a község vezetősége az adott körülmények között a művelődési alapintézménytől, a könyvtártól. A bemutatások, melyek az eredeti szándék ellenére előadás méreteit öltötték, őszinte, önvizsgáló hangjukkal bensőséges valóságokká nőttek. A művelődést, könyvtárügyet magukévá tevő elnökök e megnyilatkozásai meggyőző erővel hatottak mindnyájunkra: éreztük, hogy e községek könyvtárkulturáját a jövőben sem kell félteni, tanácsaik nemcsak a működési feltételekről gondoskodnak messzemenően, hanem - néhány helyen - már az igényes tartalmi tevékenység számonkérésére, ellenőrzésére is van energiájuk (Csákvár, Sárosd, Tabajd).

A községek fejlesztésében a számtalan terület, tennivaló között nyilvánvalóan nem állíthatók első helyre a szellemi kultúra intézményei és folyamatai. Ám nem haszontalan figyelembe venni, hogy a tanácsok - már a fejlettebb anyagi kultúra megteremtésével egyidejűleg - éppen a művelődési otthonok, a könyvtárak fejlesztésével, korszerűsítésével tehetnek aránylag igen sokat a város és a falu közti különbség csökkentéséért.

E cikk keretei nem teszik lehetővé, hogy a falusi könyvtárügy fejlődésének több összetevőjére adatokkal, akár csak felsorolásszerűen is kitérjek; a szakmai, személyi problémák mellőzésével csupán egy területen: a községi könyvtárak és a tanácsok kapcsolatában beállt, jellemző változásokra hívtam fel a figyelmet.

(nl)

Az elmúlt év harmadik negyedében a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár irányításával egy szakemberekből – városi és járási igazgatókból, szakmódszertanosokból – álló munkabizottság megvizsgálta a székesfehérvári járás hat községének főhivatású munkatárssal működő könyvtárát. A hat könyvtár a járás legnagyobb lélekszámú községeiben: Enyingen, Gárdonyban, Kislángon, Martonvásáron, Polgárdiban és Seregélyesen működik.

Elhelyezésükről mindenekelőtt el kell mondanunk, hogy a kislángi könyvtár kivételével jelenleg egyik sem felel meg maradéktalanul az intézménnyel szemben támasztott követelményeknek: a könyvtárak a rendelkezésükre álló helyiségeket kinőtték, a szűk helyviszonyok, a zsufoltság miatt az állomány megfelelő feltárása és az olvasók korszerű ellátása is nehézségekbe ütközik. E könyvtárak közül egyedül Polgárdiban tekinthető átmenetileg megoldottnak – a már befejezett bővitéssel – az elhelyezés problémája. Szorosan összefügg ezzel az a tény is, hogy a könyvtári szolgáltatások közül a helybenolvasást – amely a korszerű közművelődési könyvtárak egyik minőségi fokmérője – a fenti intézmények közül egyedül a kislángi és egyelőre még viszonylag a martonvásári biztosíthatja kielégítően. Enyingen kevés, Gárdonyban, Polgárdiban és különösen Seregélyesen a helybenolvasásnak minimális feltételei is alig biztosí-

tottak. A vizsgált könyvtárak mindegyikében tervszerű állománygyarapítás folyik, a korábbi hiányosságok egyre inkább kiküszöbölődnek. A rendszeresen járó napilapok, folyóiratok száma 14 és 39 között mozog, összetételük azonban nem mindenütt kifogástalan: nem minden könyvtárban azok a legszükségesebbek találhatók meg, amelyekben tükröződhetne e fontos közművelődési intézmény nevelő, tudatformáló funkciójának vállalása. Az olvasók számában vagy stagnálás, vagy kismértékű emelkedés mutatkozik. Összetételük alig tükrözi a települések jellegét; általában igen kis létszámú parasztolvasót tartanak nyilván, és néhány könyvtárban – különösen Gárdonyban – alacsony a gyermekolvasók száma. Polgárdi és Enying kivételével, más-más fokon ugyan, de sok javítani való van az intézmények gyermekkönyvtári tevékenységében.

A tartalmi munkát, az olvasókkal való foglalkozást tekintve – az adott körülmények figyelembevételével –, színvonalas tevékenység folyik Polgárdiban és Martonvásáron, megalapozott és egyre javuló munkát végez az enyingi könyvtár, nem használja ki eléggé lehetőségeit a kislángi, és még sok hiányosságot kell felszámolni a gárdonyi és a seregélyesi könyvtár munkájában.

A vizsgálat jelentései közül az alábbiakban a martonvásári klubkönyvtárról készült feljegyzés kivonatatos szövegét közöljük.

Az átalakítással újjávarázsolt községi könyvtár 1967 végétől működik klubkönyvtári minőségben, a Gárdonyi és Vidéke FMSZ tulajdonát képező épületben, melyet használatra átadtak a helyi tanácsnak. A három volt irodahelyiségben mintegy 100 négyzetméter alapterületen izlésesen berendezett, esztétikailag igényes belső teret alakítottak ki.

Alig néhány évvel az akkor nagy horderejű átalakítás után azt kell megállapítanunk, hogy a rendelkezésre álló terület kevés. A könyvek elhelyezése már pillanatnyilag is gond; csak a klubfunkció rovására lehetne megoldani. A polcok zsufoltak, a szabadpolcos tér szűk, több könyvállvány elhelyezésére nincs mód. A helybenolvasási lehetőséggel szívesen és egyre nagyobb számban élnek a látogatók. A kézikönyvtár rendszeres használói többnyire a diákok és a különböző klubok tagjai. Helybenolvasásra máris nagyobb az igény, mint amennyi férőhellyel jelenleg rendelkeznek. A klubkönyvtári funkció ellátása gyakran akadályává válik a komoly, elmélyültebb jegyzetelésnek, tanulásnak. A problémák megoldását jelentő bővítésre van lehetőség az épületen belül, ennek megvalósítását a községi tanács vezetői is szorgalmazzák. A könyvtár felszereltségével kapcsolatban meg kell említenünk, hogy a klubrendezvényekhez, csoportos foglalkozásokhoz szükséges technikai eszközök hiányoznak, ezeket esetenként más intézményektől kéri kölcsön.

A község lakosainak száma - a legújabb adatok szerint - 4020 fő. A klubkönyvtáron kívül a Magyar Tudományos Akadémia Mezőgazdasági Kutató Intézetének tudományos könyvtára, az Erdőháti Gazdaságban szakszervezeti könyvtár, valamint ennek egy-egy letéti könyvtára működik, Miklós és László pusztán. Erdőháton főhivatású, szakképzett könyvtáros dolgozik, a kb 3000 kötetes állományt itt mintegy 300 beiratkozott olvasó veszi igénybe. A megyei könyvtár ezenkívül autókönyvtári kölcsönző állomást tart fenn Martonvásáron, a KTSZ-ben. Jelentősége nem nagy, bár a klubkönyvtár közvetlen közelében van.

A község Beethoven nevét viselő általános iskolájának 495 tanulója közül 170 a klubkönyvtár beiratkozott olvasója. Az iskola és a könyvtár kapcsolata jó és rendszeres. A nevelők ismerik a könyvtár nyújtotta lehetőségeket, és igénybe is veszik. A pedagógusok maguk is könyvtári olvasók; kéri és számot is tartanak iskolai munkájuk könyvtári eszközökkel való segítésére, kiegészítésére. Tanítványaikat kollektív könyvtárlátogatásra viszik. A nevelők és a tanulók rendszeres látogatói és résztvevői a klubkönyvtár rendezvényeinek is.

A könyvtáros jó kapcsolatot épített ki a társadalmi és tömegszervezetek vezetőivel. A község társadalmi és politikai rendezvényeit jól működő társadalmi vezetőség irányítja, melynek egyik tagja a könyvtáros. A kulturális és egyéb rendezvények előkészítésében, tervezésében kikéri véleményét, igénylik tanácsait. A Nők Klubja - melyben a könyvtáros is vezetőségi tag - egy év óta rendszeresen a könyvtárban tartja összejöveteleit. Létszáma 50-60 fő, 70 %-uk beiratkozott olvasó. Jól működik az Ifjúsági Klub, a Szülők és Pedagógusok Fóruma is. Nagy rendezvények helyett kisebb, azonos érdeklődésű csoportoknak tartanak foglalkozásokat. Programjaikban író - olvasó találkozók, irodalmi és politikai emlék-estek, valamint egyéb ismeretterjesztő előadások szerepelnek. Sikeresek voltak az MTA Mezőgazdasági Kutató Intézetével és

az Erdőháti Gazdasággal közösen szervezett rendezvények és klub-csere-látogatások. Előadóikat részben a TIT megyei szervezetének segítségével, részben helyben biztosítják.

Az intézmény vezetője Fejes Erzsébet, Szombathelyen végzett népművelő-könyvtáros. Jelenlegi munkakörét 1969 július 1-én vette át, mint népművelő, öt éve dolgozik a megyében. Heti 48 órás munkaidejéből a munkarend szerint 24 órát könyvtári, 24 órát a klubbal kapcsolatos feladatok ellátására fordít. Az intézmény heti 24 órai nyitvatartásából 14 óra a könyvkölcsönzésre szánt idő. Véleménye szerint ez kevés, - a gyakorlatban ennél többet tölt el az olvasók kiszolgálásával. A statisztikai adatok, de a sokféle és színvonalas népművelési tevékenység is azt bizonyítják, hogy a két funkció ellátására a heti 48 óra munkaidő nem elég. Az intézmény magas látogatottságát statisztikai adatokkal nem lehet a való helyzetnek megfelelően alátámasztani, mert a jelenlegi nyilvántartási rendszer - a kettős funkció miatt - erre nem ad módot.

A könyvtár állománya a leltárkönyv adatai szerint 6146 kötet. A gyarapodás 1968-ban 100, 1969-ben 250, 1970 augusztus 31-ig 400 kötet volt. (A vizsgálat időpontjában 1970 végéig még kb 100 kötet gyarapodásra lehetett számítani.) Könyvbeszerzésre a tárgyévben községi keretből 15 000 Ft-ot fordíthatnak, a klub költségvetése 30 000 Ft, beralap nélkül. Ez az összeg az előző évekhez képest fejlődést jelent: "szolid" gazdálkodás mellett megfelel a követelményeknek.

1970-ben készült el az állomány raktári katalógusa. A régi átdolgozása, kiegészítése sok időt és munkát igényelt. Terveik szerint az év végéig elkészül az olvasói betűrendes és szakkatalógus, valamint a gyermek- és ifjúsági irodalom katalógusa. Ezek építését nem az intézmény vezetője végzi - munkaidejéből erre már nem is futná -, hanem a járási könyvtáros irányítása mellett külön szakember.

Az alapvető kézikönyvek, mintegy 100 kötet, külön gyűjtve az olvasók rendelkezésére állnak. Ennél többre az eddigi anyagi lehetőségek-ből nem futotta, de beszerzési nehézségeik is voltak, illetve vannak ma is. A kézikönyvek használata iránti igény az utóbbi év fejlődésének eredménye, s ennek további növekedése várható. A kézikönyvtár rendszeres fejlesztésére, kiegészítésére tehát nagy szükség van.

A könyvtárközi kölcsönzés lehetőségével ritkán élnek az olvasók. Jelentkeznek ugyan saját állományból ki nem elégíthető igényekkel, de többnyire nem tudják megvárni a technikai lebonyolítással járó időt, és inkább a közvetlen utat választják.

A könyvtárba beiratkozott olvasók száma 1969 végén 400 fő volt. Közülük 14 éven aluli 170, 15-19 éves 60, 20-24 éves 47, 25 felett 123 volt. Foglalkozásukat tekintve ipari munkás 100, mezőgazdasági munkás 13, értelmiségi 60, tanuló 190 és egyéb foglalkozású 37 fő volt.

A jelenlegi nyitvatartási idő meghatározása már az olvasók igényeinek figyelembe vételével történt. A további igények kielégítésének a könyvtáros munkaideje szab határt. Szükség lenne a kölcsönzési idő bővítésére, de a klubfunkció ellátása mellett a jelenleginél többre heti 48 órából már nem jut. E problémát gazdaságosan, részfoglalkozású technikai munkaerő beállításával lehetne megoldani. Társadalmi aktívák,

klubtagok alkalomszerűen gyakran segítenek a könyvtárosnak, így válik lehetővé, hogy jut elég ideje az olvasókkal való egyéni foglalkozásra. Az előző évekhez viszonyítva az olvasók száma emelkedett. Nőtt a látogatók, valamint a kölcsönzött kötetek száma is. A rendszeres és hozzáértéssel végzett könyvtári munka megmutatkozik a forgalmi adatok növekedésében is. 1969-ben 1154 tizennégy éven aluli látogató 2527, és 1124 tizennégy éven felüli látogató 2391 kötet könyvet kölcsönzött.

A klubkönyvtárban megtalálható 20 féle napilap és folyóirat kevés. Az irodalmi folyóiratok közül csak az Alföld jár. Nagy szükség lenne még legalább egy-két pedagógiai folyóiraatra is. A folyóiratok egy részét a járási tanács rendeli meg, de az intézmény vezetőjével ezt nem egyeztetik, s így több, kevésbé lényeges lap több példányban is előfordul. A rendelések összehangolása a jövőben a rendelkezésre álló előfizetési összeg célszerű felhasználásának alapvető feltétele.

A hálózati központ könyvtáros munkatársai rendszeresen látogatják az intézményt. Különösen sokat segítettek a kezdet nehézségeinek áthidalásában. A központ sokoldalú módszertani és gyakorlati segítsége nélkül a mai eredményekhez jóval hosszabb ut vezetett volna.

A gyermekirodalom mintegy 1600 kötet, a felnőtt anyagtól külön választva, témabontásban került a polcokra. A klubkönyvtár gyermekrendezvényei igényesek és változatosak. Az általános iskola VIII. osztályos tanulóiból önképzőkör alakult, melynek célja a tovább tanulni kívánó gyermekek segítése. Rendszeresen megemlékeznek a jelentősebb politikai, irodalmi évfordulókról, ápolják a Beethoven-kultuszt.

FEJÉR MEGYE TANÁCSI ÉS SZAKSZERVEZETI KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAINAK

Könyvtár		Önálló intézmények és fiókok száma	Állomány (kötet)	Állomány- gyarapításra fordított összeg (Ft)
Megyei		1	83 574	179 331
Járás	Bicske	7	17 809	40 549
	Mór	5	19 632	55 235
	Sárbogárd	5	22 587	45 395
Városi	Dunaujváros	7	60 815	169 766
	Szfehérvár	11	46 719	135 315
Községi	Bicskei j.	16	46 733	104 600
	D.ujvárosi j.	31	82 156	201 425
	Móri j.	17	40 511	91 140
	Sárbogárdi j.	29	71 321	96 625
	Szfehérvári j.	53	169 721	587 865
Autókönyvtár		17	11 918	16 244
Tanácsi összesen		199	673 496	1 723 490
Szakszervezeti		205	242 919	525 410
Megye összesen		404	916 415	2 248 900

ÉS KÖNYVKÖLCSÖNZŐINEK 1970 ÉVI FŐBB ADATAI

Olvasók száma		Látogatók száma	Kölcsönzött kötetek száma	Rendezvények száma
Összesen	14 éven aluliak			
5727	1217	77 866	160 364	44
1403	536	11 860	37 865	10
1219	405	12 177	56 151	31
1834	720	13 855	36 286	8
5774	1857	50 878	192 755	48
3948	1435	55 067	146 878	42
3944	1422	47 567	121 320	37
8265	3246	65 151	159 270	46
3275	1620	38 445	87 168	25
6301	2408	56 619	156 194	76
13 628	4821	143 837	367 435	176
730	260	5096	13 774	29
56 048	19 947	578 418	1 535 460	572
25 056	-	159 048	417 832	192
81 104	19 947	737 466	1 953 292	764

KÖNYVTÁRHASZNÁLATI VERSENY MÓRON

Minden könyvtárnak kötelessége, hogy magának az intézménynek, illetőleg az általa feltárt dokumentumok használatában segítségére legyen olvasóinak. Amikor rendezvénysorozatunk gondolata fölmerült, az egyik teljesítendő cél éppen ez volt: tanítsuk meg főleg fiatal, járatlan olvasóinkat a különböző állományrészlegek és a kézikönyvtár használatára, egy szóval, ha szükségük van rá, tudják, mit hol keressenek. Ugyanakkor azt is meg akartuk tudni, hogy főként kézikönyvtári állományunk milyen mértékben képes kielégíteni a könyvtárral szemben bármikor fölmerülő igényeket, azaz milyen szintű tájékoztató munkához szolgáltat alapot. Ettől a játéktól, vagy verseny keretében megrendezett állományvizsgálattól - mert a sorozat sokrétű, gazdag kérdésanyaga alapján annak is nevezhetjük - tehát azt is vártuk, hogy rámutasson a hiányosságokra, illetőleg bizonyos művek pótlásának szükségességére is. A könyvtárhasználati verseny - a tapasztalatok alapján állithatom - mindkét célját elérte. Megnyerte a résztvevők tetszését, a versenyzőknél szélesebb körben növelte a könyvtárhasználat gyakoriságát és mélységét, s ezenkívül mi is levonhattuk a kellő következtetéseket.

A verseny előkészítéseképpen felhívást sokszorosítottunk, amelyet eljuttattunk a község területén működő valamennyi intézményhez, vállalkozóhoz, a járási KISZ bizottság segítségével valamennyi KISZ szervezethez, a gimnázium tanulóihoz és legaktívabb olvasóinkhoz. Rendezvényünk tulajdonképpen sikerét csak a sorozat közepe táján érzékelhettük, ugyanis a résztvevők ekkorra terjesztették el szélesebb körben a verseny jó hírét, s ekkorra tudatosult, hogy igen érdekes, élményt nyújtó és nem is olyan "veszélyes" feladatokkal kell megbirkózniuk. A kiküldött felhívás alapján eleinte sokan megriadhattak a követelményektől. Amint később kiderült, arra gondoltak, hogy valamiféle irodalomelemzésről lesz szó. Valójában menetközben nőtt meg az érdeklődés: igen sokan jelentkeztek megkésve, akiket a megindult versenybe már nem kapcsolhattunk be, hiszen ez a többiekkel szemben méltánytalan lett volna. A következőkben azonban az ő számukra s egyáltalán az újabban érdeklődőknek újabb sorozatot szervezünk, egy későbbi időpontban.

Az első rendezvényre 1970. november 23-án, 16 órakor került sor, a járási könyvtárban. Négy egymást követő hétfőn (23-án, december 7-én és 14-én) 17 órakor ültek asztalhoz a versenyzők, szám szerint huszan, a kiírt feladatok megoldására. A versenybe csak az nevezhetett, aki beiratkozott olvasója volt a járási könyvtárnak és 14. életévét már betöltötte. Minden résztvevőnek husz írásbeli kérdésre kellett ugyancsak írásban válaszolnia, a könyvtárban található dokumentumok alapján, a forrás pontos megjelölésével. Minden megválaszolt - és helyesen hivatkozott - kérdésre öt pontot adtunk, míg a megválaszolatlan, de a könyvtár

állománya alapján megválaszolható kérdések esetén hét pontot levontunk. Ha viszont az olvasó egy-egy kérdésre még más irodalmat is megjelölt, újabb egy pontot kapott.

A négy forduló győzteseinek, az első három helyezettnek I. díjként 1.500 Ft, II. díjként 1000 Ft és III. díjként 500 Ft értékű könyvcsomagot adtunk át, a december 21-én 19 órai kezdettel rendezett eredményhirdetésen. A könyveket az ÁKV vásárlás utáni ajándékküldeményéből válogattuk ki, amelyekre a könyvtárnak nem volt szüksége, pl. máris több példányban szerepelt állományunkban.

Néhány szót még a kérdésekről. Hogy minél sokrétűbb anyaghoz jussunk, egyszerűen a Füles évkönyvének kérdéseiből válogattunk. Így a válaszadás lehetőségét előzetesen nem ismertük, azaz nem állapítottuk meg, hogy a válasz a könyvtár valamelyik dokumentumában megtalálható-e. Ha a kérdezett nem tudott választ adni, s ezt ellenőrzésünkkel igazoltuk, ez a könyvtár hiányosságát mutatta. Egyébként biztunk olvasóinkban, és ez a bizalom jogos is volt. Nem fordult elő egyetlen olyan eset sem, hogy be akartak volna csapni bennünket, s olyan irodalmat jelöltek volna meg a kérdésre adandó válasznál, amely nem a könyvtárból való, fejből idézett, s így részünkre félrevezető lett volna. A válaszokat tartalmazó versenylapokat különben két példányban állították ki az olvasók, melyekből az egyik náluk maradt, s így utólag ők is ellenőrizhették válaszaik helyességét.

A versenyben természetesen nem hagytuk magukra olvasóinkat. A könyvtárról, raktári rendjéről rövid írásos tájékoztatót adtunk ki, amelyben a Raktározási táblázatok legfontosabb tételeit soroltuk fel, és megjelöltük, hogy melyik részlegben kb. mi található. Ezenkívül minden fordulóban két könyvtáros állt készen, hogy a versenyzőket az egyes állományrészlegekhez vezesse, illetőleg segítse őket a megnevezett forrás megkeresésében. Arra számítottunk, hogy végig segítenünk kell, de már a második fordulóban nem volt rá szükség. Sőt, a versenyzők egyre rövidebb idő alatt oldották meg feladataikat: az első forduló - azonos kérdésszám mellett - délután 5-től este 9-ig, a harmadik már csak 5-7 óráig tartott.

Vajon milyen tanulságokat vonhatunk le könyvtárhasználati versenyünkből? Mindenekelőtt azt, hogy kisebb díjtételekkel és gyakrabban kell ilyen rendezvényt szerveznünk. Ha könyvtár- és irodalompropagandának szánjuk, érdemes több csoportnak megrendezni, és pedig mindig másoknak. Az első versenyből kiszorult olvasók már most kérik, hogy rendezzük meg a következőt. Egyetlen ilyen versennyel nemigen érhetünk célt, mert nem hiszem, hogy létezik olyan könyvtár, legalábbis a megyén belül, amely egyszerre 20-30-nál több kereső nyugodt munkájára lehetőséget adna. Ha ennyien vagy ennél többen rohannak meg egy kézikönyvtárat, abból több bosszuság, mint haszon származik. Ezért úgy terveztük, hogy 20-30-nál több jelentkező esetén több csoportot indítunk, és így is történt. Arra, hogy a versenyzők közül többen egyszerre ugyanazokat a könyveket igénylik, így is számítanunk kellett. Hogy az összeütközéseket megelőzzük, őrljegyeket adtunk ki, amelyeket a kivett könyvek helyére raktak, így mindenkor megállapítható volt, mely mű hol, melyik asztalnál van éppen használatban. Ennek ellenére előfordult, hogy az őrljegy -

s így a könyv is - "eltűnt" egy időre, de felügyeletünk ezt a problémát könnyen megoldotta. Ha egy-egy olvasó hosszabb ideig is magánál tartott valamely kézikönyvet, összetűzésre nem került sor, sőt, a második fordulóra kellemes, barátságos légkör alakult ki közöttük. Az első helyezett egy középiskolás diák, a második egy fiatal mérnök, míg a harmadik a Járási Művelődési Ház egyik munkatársa volt.

Igyekeztünk az eredményhirdetést is érdekessé tenni, hangulatát emelni. Egy másik versenyre is sor került ekkor: barkohbáztunk. Az utolsó forduló végén kihirdettük, melyik állománycsoportból válogatjuk majd témáinkat, így a közben eltelt két hét alatt a megjelölt könyvanyagot (szépirodalomból az A betű) alaposan átböngészhatték a versenyzők. Eből kellett ugyanis kitalálniuk egy-egy író, a művekből vett tárgy és fogalom nevét, melyeket előzőleg meghatároztunk. Érdeklődő közönség jelenléte az eredményhirdetésen mindenképpen emelte volna a játék hangulatát, sőt jó propagandája lehetett volna intézményünknek, azonban helyiségünk kis befogadó képessége ezt nem tette lehetővé.

Mint említettem, a versenyt igen kedvezően fogadták az olvasók. Az igazán komolyan érdeklődőkön kívül részt vettek a versenyen olyanok is, akik csak a díjért vagy a játék izgalmáért jöttek, de ezek is aktivizálódtak, szinte naponta látogatják olvasótermünket. A verseny "utóéletéről" talán annyit, hogy hosszú ideig foglalkoztatta versenyzőinket egy-egy általuk vitatottnak vélt kérdés eldöntése, maguk megnyugtatása: vajon valóban található-e a könyvtár állományában válasz azokra a kérdésekre, amelyekre ők nem találtak... Bár az értékelés során egyidejűleg kitértünk ezekre az esetekre, ismertettük, pontosan megjelöltük a vonatkozó irodalmat, valószínűleg nem, vagy kevesen jegyezték föl akkor, és később maguk akarnak utánanézni, valóban helyesen döntöttünk-e. Nem haragszunk ezért a "bizalmatlanságért", sőt - azt kell mondanom - örülünk neki, mert ez is kitűzött céljainkat szolgálja: használják a könyvtárat.

A verseny megnyitásán és az eredményhirdetésen a községi tanács elnökhelyettese is résztvett, sőt a tanács elnöke is két ízben meglátogatta rendezvényünket. Véleményem szerint minden közművelődési könyvtárban - kisebb-ben és nagyobb-ban egyaránt - és minél gyakrabban érdemes hasonló játékot kezdeményezni. Tapasztalataink alapján javasolom is minden könyvtárvezetőnek, minden kollégának.

Februárban összesen 15, központi-
lag szervezett rendezvényen talál-
koztak megyénk mezőgazdasági szak-
emberei és az érdeklődők a szakte-
rület íróival, lapszerkesztőivel
és egyetemi előadóival. Az előadá-
sok egy részét termelészövetkeze-
ti vezető szakemberek, illetve az
egyres ágazatok dolgozói hallgatták
meg, míg más, ugyancsak a helyi
érdeklődés alapján szervezett elő-
adásokon a nagyközönség vett részt.
A témák közül hat a nagyüzemi áll-
lattenyésztés és növénytermesztés
kérdéseivel foglalkozott.

A mezőgazdasági könyvhónap ün-
nepélyes megnyitására február 1-én
Sárbogárdon, a járási tanács nagy-
termében került sor. A Megyei
Könyvbarát Bizottság, a sárbogár-
di Járási Tanács Végrehajtó Bi-
zottsága, és a sárbogárdi agrár-
klub rendezésében megtartott ünne-
pi megnyitót Hajba Kálmán, a Me-
gyei Tanács VB elnökhelyettesének
szavai vezették be, majd "Az áll-
lattenyésztés szerepe, fejleszté-
se hazánk élelmiszergazdaságában"
cimmal Dr. Magyar András tanszék-
vezető egyetemi tanár, a mezőgaz-
dasági tudományok doktora tartott
előadást a megye vezető mezőgazda-
sági szakembereinek. Az ünnepségen
rövid kulturális műsor is elhang-
zott, az előcsarnokban a MESZÖV és
a Járási Könyvtár könyvkiállítását
tekintették meg a résztvevők.

Február 2-án Csákváron Papp
János, a budapesti Kertészeti
Egyetem Gyümölcstermesztési Tan-

székének adjunktusa tartott elő-
adást a háztáji gyümölcsösök keze-
léséről és védelméről. Ötödikén
két községben is volt rendezvény:
Perkátán Polyák Dezső egyetemi ad-
junktus "A szőlő helyes ápolása a
házikertekben", Mezőfalván pedig
Szikora András, a Baromfiipar című
lap szerkesztője "Nyultenyésztés"
című előadását hallgatták és vi-
tatták meg az érdeklődők. Jenő köz-
ségben 8-án Pillár László, az Or-
szágos Tervhivatal munkatársa a
nagyüzemi és háztáji sertés-
tenyésztésről, Mányon 12-én Dr. Elek
Lászlóné, a Kertészeti Egyetem ad-
junktusa a háztáji gyümölcsösök
kezeléséről és védelméről beszélt.
A könyvhónap következő rendezvé-
nyére február 15-én Sárbogárdon
került sor: Horváth János, a MÉM
Növényvédelmi Szolgálat munkatársa
ekkor látogatott el a község Tsz-
klubjába, ahol a járás 14 községé-
nek szakembereit tájékoztatta a
nagyüzemi növényvédelem időszerű
kérdéseiről. Hasonló hallgatósága
volt a következő napon Szabadbaty-
tyánban Munkácsi Lászlónak, a MÉM
osztályvezetőhelyettesének is, aki
a "Szakosítás az állattenyésztés-
ben, szakosított állattenyésztő
telepek építése" cimmal tartott
előadást. "Komplex gépesítés a me-
zőgazdaságban" volt a címe Walz
Géza, a gödöllői Agrártudományi
Egyetem adjunktusa előadásának,
melyre 17-én Gyurón, a klubkönyv-
tárban került sor. A könyvhónap
során 19-én másodszor fogadta me-

gyénk Munkácsi Lászlót, aki Seregyésen a nagyüzemi sertéstartás kérdéseiről, a modern sertéskombinát építéséről adott jól hasznosítható áttekintést, továbbá gyakorlati tanácsokat a nagyüzemi és a háztáji sertéstenyésztéshez is. Február 22-én J. Horváth László tudományos kutató a háztáji állattartásról beszélt Bakonycseryén, 23-án Szikora András találkozott a pusztaszabolcsi nyulteyésztőkkel. Ugyancsak 23-án hallgatták meg a sárszentmiklósiak dr. Magas László MÉM főosztályvezető helyettést, aki a nagyüzemi sertéstenyésztésről tartott előadást a pártház klubjában. A mezőgazdasági könyvhónap két befejező rendezvényére dr. Gonda Irén,

a Baromfitenyésztés című lap szerkesztője látogatott el megyénkbe, aki 25-én Dunaujváros-Óvárosban, 26-án Magyaralmáson tartott előadást a baromfitenyésztésről és a haszontojás-termelésről.

Anélkül, hogy az egyes előadások értékelésére kitérhetnénk, megállapíthatjuk: valamennyiük eredményesen járult hozzá a szakismertetek bővítéséhez, a mezőgazdasági szakkönyvek és szaklapok népszerűsítéséhez. A nagyszámú hallgatóság körében nyilvánvalóvá vált, hogy Tessedik Sámuel egykori felismerése, a szaktudás állandó fejlesztésének szükségessége ma előbb követelmény a mezőgazdaság és élelmiszeripar területén, mint valaha.

[Gábos Béla, nádasdladányi községi könyvtáros portréja.]

Ha lefesteni kéne, talán könnyebb lenne, mint leírni, hogy milyen. Pedig nincs rajta semmi rendkívüli. Idős ember arca, kétoldalt két mély barázdával, fehér hajjal, amelynek éles ellentéte a fiatalosan csillogó szempár, az egészséges, hibátlan fogsor. Hetvennégy éves. Ötven éve él itt, Nádasdladányban, ötven éve könyvtáros. De erdélyi származását most sem tudná letagadni. Még mindig van benne valami a havasi emberek tisztaságából, tulzott jóhiszeműségéből. Szép, "veretes" magyarsággal beszél, méltósággal, végiggondolva a mondanivalót. Olyan ember, akit nem lehet kihozni a sodrából, mindig meg tudja őrizni méltóságát. Talán ennek köszönhető, hogy mindig nagy tiszteletnek örvendett mind a Nádasdy grófok, mind a tanácselnök előtt.

Szülőföldjéről, Székelykeresztúrról egyenesen idevezetett az út 1920-ban. Az áttelepült fiatal tanító első munkahelye Nádasdladány lett. Ahogy általában szokás volt, mint a legfiatalabbat a tanítók közül, őt bízták meg a helybeli Olvasókör könyvtárának vezetésével. Nem okozott ez nála különösebben gondot, hiszen világeletemben könyvszerető ember volt. S az olvasókör könyvtára sem volt megvetendő! Szép kis summa jött össze a tagdíjból a szerzeményezésre. Tagjai csakis a "nadrágos emberek" lehettek. A gazdatiszt, a jegyző, az állatorvos, a pap, a tanítók, a módosabb gazdák és iparosok, tehát a "helyi arisztokrácia". A tagsági díj husz korona volt, ez az akkori értékek szerint egy mázsa buza ára.

Szivesen vállalta a könyvtárosságot "isten fizesse meg" alapon, mert a társadalmi munka fogalmát akkor még nem ismerték, tiszteletdíjat meg nem adtak.

A felszabadulás gyökeres változást hozott a könyvtár életében is. Igaz, 1949-ben csak 340 kötetrel vette át - az Olvasókör megmaradt könyveiből kialakított - községi könyvtárt. De újra elemében volt. A fejlődés grafikonja lassan, biztosan ivelt fölfelé, amíg elérte a mai 4000 kötetet. Azt, hogy szabadpolcos könyvtárban válogatnak az olvasók, azt, hogy a község lakosságának egynegyede idejár, s az iskolásoknak fele olvasó.

Könnyű egy pedagógusnak az olvasótoborzás! - vélik sokan - beírja a tanítványait.

Az állításnak ellentmond, hogy tizenhárom éve ment nyugdíjba, de azóta is töretlen az olvasók áramlása.

Ha a fejlődés utjáról faggatom, a tanács áldozatvállalásáról beszél, a megyei könyvtár segítségéről, magáról csak annyit, hogy tette mindig, amit kell.

Ötven év! Fél évszázad a könyvek közt! Az örökké ismétlődő kettős program: iskola - könyvtár...! Nemzedékek kerültek ki a keze alól itt is, ott is. Mindenkit ismer, mindenki ismeri. Nincs a faluban olyan ember, - akár fiatal, akár javakorabeli felnőtt - aki valahol kapcsolatba ne került volna vele. Mindig csak adott, mert mindkét munkakör ezt kívánta meg, ha olyan lelkiismeretesen csinálja valaki, mint ő.

Mindig csak adott, s ettől lett gazdagabb mindenkinél.

Csaba Orsolya

Az eredeti intézmény alapjait, melyből a Magyar Tudományos Akadémia Mezőgazdasági Kutató Intézete fejlődött, 1949 elején kezdték lerakni: ekkor fogtak létesítésének előkészítéséhez. Rajki Sándor, a biológiai tudományok doktora, az intézmény későbbi igazgatója így emlékezik vissza az akkori célkitűzésekre: "Olyan növénykutató intézetet akartunk, amelynek tevékenységében majd megvalósul az elmélet és a gyakorlat egysége, az alap- és alkalmazott növénybiológiai (genetikai, élettani, nemesítési és vetőmagtermesztési) kutatások harmónikus ötvözete." A Földművelésügyi Minisztérium Mezőgazdasági Tudományos Központjának új kutatóintézetei között elsőként Martonvásáron létesült Agrobiológiai Intézet 1949. június 8-án, a volt Dreher-kastélyban. Az újjáépítés során a "nagy" kastély helyiségei laboratóriumokká, kutatói szobákká, irodákká, a "kis" kastélyé kutatói lakásokká épültek át. Az újonnan megalakított intézmény rövid idő alatt több, a kutatási profilját lényegesen érintő átszervezést élt meg. Már 1949. szeptember 30-án a Központi Növénytermesztési és Növénynemesítési Kutató Intézet növénynemesítési osztálya lett, országos ellenőrzési jogkörrel. 1950. október 3-tól mint Növénytermesztési Kutató Intézet működött tovább, majd 1953 végén a Földművelésügyi Minisztérium átadta a Magyar Tudományos Akadémiának, s azóta mint a Magyar Tudományos Akadémia Mezőgazdasági Kutató Intézete folytatja tevékenységét. E legutóbbi változással a műszer- és a gépellátás mellett jelentősen javult az intézet könyv- és folyóirat ellátása is.

Néhány jelentős dátum az intézet és környezete további fejlődésének útján: 1953 október 1-én az Országos Természetvédelmi Ta-

könyvtárról könyvtárra

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
MEZŐGAZDASÁGI KUTATÓ INTÉZETÉNEK
KÖNYVTÁRA

nács az intézeti 70 hektáros parkot természetvédelmi területté nyilvánítja. 1955-ben az Országos Meteorológiai Intézet Agrobiológiai Obszervatóriuma létesült a parkban. 1956-ban izotóp-laboratórium kezd meg működését. 1958-ban megnyílik a Beethoven-muzeum, és befejeződik a közel 2000 férőhelyes koncert-kert kialakítása. 1965. óta Martonvásáron szerkesztik a hazánk nemzetközi tudományos kapcsolatait is jól szolgáló periodikát, az Acta Agronomica Academiae Scientiarum Hungaricae-t.

A hazai kukorica és buzanemesítésben, a magas termés hozamok kialakításában az intézetnek elévülhetetlen érdemei vannak. Munkatársai számos tudományos közleményt publikáltak, és sok előadást tartottak nemzetközi fórumokon. Tevékenységük a gyakorlat számára: vetőmag és a termesztéshez javasolt agrotechnikai eljárások átadása a gazdaságoknak. Az utóbbi néhány évben martonvásári származású vetőmagot használtak fel az ország kukorica- vetésterületének több mint 90 %-án és a buza-vetés-terület 75 %-án.

Az intézetnek megalakulása pillanatától kezdve van könyvtára: Mosonmagyaróvárról, a Mezőgazdasági Akadémia ott működő részlegének könyvtárából került Martonvásárra az a nagymennyiségű könyv- és főleg régi szakfolyóirat-anyag, amely az intézeti könyvtár alapját képezte. V. Kétszery Anikó könyvtárvezető, mb. tudományos titkár előadása szerint az állományt kezdetről fogva sok, az intézmény kutatási profiljától idegen szakirodalom terheli, melyet mindeztől nem vontak ki. A régi anyagból tulajdonképpen a folyóiratok képviselnek - inkább másutt hasznosít-

ható - értéket, jóllehet helyben is kézbe vették már őket: disszertációt irtak belőlük.

A jelenleg mintegy 14 000 könyvtári egységet képező állomány revízió előtt áll; az előzetes vizsgálat és becslés szerint várhatóan több mint egyharmadát törlik majd (elsősorban a gyűjtőkörbe nem tartozó, régi könyveket, amelyek az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központban vagy a gödöllői Agrártudományi Egyetem könyvtárában megtalálhatók.) A könyvtár állománya egyébként tükrözi a többszöri profilváltozáshoz alkalmazkodó és a korábbi, különböző igényű szerzeményező munkát. A jelenlegi, hosszú ideje meghatározott gyűjtőkört az intézeti munka specializálódásának megfelelően elsősorban a kukorica és a buzanemesítés (hibrid-kukorica, új fajták előállítás, agrotechnika, vegyszeres gyomirtás, buzagenetika, citológia) irodalma képezi, de rövidesen a két éven belül megépülő phytotronnal (növényházzal) kapcsolatos új, pl. technikai szakirodalom is. Az alap- és segédtudományok mellett gyűjtik a határterületek irodalmát is, mégpedig mindig a legújabb információkat tartalmazó dokumentumokat. Az alapvető művek mellett fontos szerepük van az enciklopédiáknak, lexikonoknak, statisztikáknak stb. A szerzeményezés általában egypéldányos, néhány magyar kiadvány kivételével, mint pl. Kapás: A magyar növénytermesztés története című munkája.

Állománygyarapításra évi 300 000 Ft áll rendelkezésre, melyből mintegy 240 000-et folyóíratra, 60 000-t pedig könyvre költenek. Érthető a folyóiratokra fordított, viszonylag magas összeg: a kutatás számára nélkülözhetetlen legújabb informá-

ciókat ez a kiadványfajta tartalmazza. Minden szükséges folyóiratot saját maguk szereznek be, a cserétől függetlenül. A folyóiratoknak a nemzetközi kiadványcsere útján történő beérkezése ugyanis bizonytalan, az intézmények nem küldik pontosan. Az állománynak ez a része nagy értéket képvisel, különösen nagy becsük van a referáló folyóiratoknak. A könyvtárnak 1970-ben 80 nyugati, 29 demokratikus, 37 magyar és 14 magyar akadémiai periodika - referáló, általános tudományos és szakjellegű folyóirat - járt. A könyveken és folyóiratokon kívül az állomány kis hányadát alkotják a különféle dokumentumok (disszertációk, tanulmányuti beszámolók stb.) és mikrofilmek. (1970-ben a könyvtárnak 324 db mikrofilmje volt.) Míg a többi intézeti könyvtár az u.n. devizás könyveket - az Akadémiai Könyvtár központi katalógusa alapján - könyvtárközi kölcsönzéssel biztosítja a munkatársaknak, a martonvásári Kutató Intézet Könyvtára 1970-től kezdve minden ilyen szükséges könyvet megrendelhet, korlátozás nélkül. (Akár egész évi könyvbeszerzési keretüket erre fordíthatnák, míg korábban legfeljebb 7000 deviza forint értékben vásárolhattak egy esztendőben.)

Mivel az alap kutatás és a növénynevelés területén az intézet világszinten áll és Európában egyedülálló, a könyvtárnak biztosítania kell a gyors tájékozódás lehetőségét. Igyekeztek is beszerezni mindent, ami ehhez szükséges: a könyvtár bibliográfiaikkal és a tájékoztatás egyéb műszereivel való felszereltsége igen jó. Olyan munkák és periodikák megtalálhatók itt, mint a Webster's Third New International

Dictionary, a Biological Abstracts vagy a Plant Breeding Abstracts régóta gyűjtött évfolyamai, hogy csak néhányat említsünk a sok közül. A megrendelt és csere útján beérkezett folyóiratokon kívül rendelkezésre állnak az OMKDK-tól kapott xerox cikkmásolatok is.

Az intézeti könyvtár szinte a kezdeti lépésektől napjainkig, állandóan helyhiánnyal küzd. Jelenlegi négyzetes, kis alapterületű helyisége eredetileg is a Dreherkastély könyvtárszobájába lehetett, bár ez nem bizonyítható. Az egykori Brunsvik-könyvtár, a képtárral együtt viszont bizonyos, hogy nem ebben az épületben volt. A fargott, sötét faburkolatu, mennyezeti bepolcozott könyvtárszobában csak az állomány kis része fér el, s mindössze négy kutató kényelmes helybenolvasása biztosítható itt. A többi könyv a folyósóra, faliszekrényekbe szorult, 4-5 éve legalább ily módon hozzáférhetővé vált a korábban ládában tárolt állomány. Jelentős mennyiségű, szinte fiókkönyvtári nagyságrendű állomány, könyv- és folyóirat található a Növényfiziológiai és Biokémiai Laboratóriumban, valamint a kutatói szobákban. Az állományellenőrzéssel egyidejűleg, a jelenlegi, nehezen áttekinthető rend helyébe, modern raktározási rendszer bevezetését tervezik.

A könyvtár dokumentumait három, szabványok szerinti katalógus tárja fel. Szerzői és címrendszős betűrendes, valamint az ETO szerint épített szakkatalógus készült. Ez utóbbi azonban, melyet a 60-as évek elején kezdtek építeni, csak az 1969-ig szermezett állományt tükrözi, és nem is fejlesztik tovább. Ugyanakkor tárgyszó katalógust szerkesztenek 1969-től, amely az eddigi tapasztal-

talatok szerint jól használhatóan helyettesíti a nehézkessé vált szakkatalógust (a bonyolult, "tengeri kigyóvá" nyuló szakszámok alkalmatlanná tették a keresésre).

Az intézet több mint 300 embert foglalkoztat, közöttük 35 tudományos kutatót. Rajtuk kívül gyakornokok, segédkutatók, kiemelt mérnökök és technikusok a könyvtár használói. Értetően, az olvasók száma összesen nem haladja meg a százat. Gyakoriak a hosszúra nyuló kölcsönzések - ezt a kutatómunka sajátossága indokolja -, de az igények kielégítésében ez nem okoz fennakadást. Különösen a korábbi években a könyvtár helygondjainak enyhítését kívánták megoldani a tartós kikölcsönzéssel. A könyvtárvezető bevallása szerint a régebbi könyvtárosok nyíltan arra kérték a kutatókat, hogy ne adják vissza a náluk lévő könyveket. Ma ez a gyakorlat már nem jellemző, jöllehet az egyes helyeken tartósan kint lévő nagymennyiségű könyv tulajdonképpen nem fiókkönyvtárként, hanem kölcsönzések útján került a laboratóriumokba, kutatói szobákba. Mint kutató intézeti kis - és zárt - könyvtárnál, az évi statisztikában kimutatott kölcsönzött kötetek száma (1970-ben 2500) természetesen más elbírálás alá esik, mint pl. a közművelődési könyvtáraknál. Az igények élénk könyvtárközi kölcsönzést tesznek szükségesé, s ennek mennyisége az intézeti munkától függ. A könyvtár kiterjedt nemzetközi kapcsolatai között első helyen áll a Szovjetunió könyvtáraival kialakított együttműködés: Moszkvában a Mezőgazdasági Akadémia Központi Mezőgazdasági Könyvtárával és a le-

ningrádi Akadémiai Könyvtárral, de említésre méltó a csehszlovák, román, bolgár, lengyel és jugoszláv kutatóintézeti könyvtárakkal kiépített kapcsolat is, melynek keretében az intézmények rendszeres kiadványcseréje évek óta megoldott. Az esetenkénti nemzetközi kölcsönzések száma nem magas, de a belföldi könyvtárközi - elsősorban folyóiratkölcsönzés - már évi százas nagyságrendű. A hálózati központon kívül az OMKDK, a gödöllői Agrártudományi Egyetem Könyvtárától kért és a nekik adott könyvtári egységek száma a legmagasabb.

Az intézet első könyvtárosa még nem volt szakember; nem volt jártas sem a mezőgazdasági, sem a könyvtári ismeretek területén. Az első leltárkönyvek erről tanuskodnak. Az 50-es évek második felében már kertészeti főiskolát végzett könyvtáros tevékenykedett, Dr. Friedrich Béláné, könyvtárosi szakképesítés nélkül. Az addig jobbra rendezetlen állományt ő vette fel először a kapcsolatot az akadémiai hálózati központtal. Az utóbbi évekig az intézeti kutatás számára oly fontos könyvtári teendőket ugyyszólván egyetlen személy látta el, 1968-tól a könyvtár vezetése szakember irányítása alá került: V. Kétszery Anikó mb. tudományos titkár már egyetemi könyvtárosi végzettséggel rendelkezik. Rajta kívül még két 8 órás munkaerő és egy, havi 40 órás kiségitő dolgozik.

Szólnunk kell végezetül a máris jelentős, jól felszerelt könyvtár további fejlődéséről, a jövő perspektívájáról. A Magyar Tudományos Akadémia mintegy 50 kis intézeti

könyvtára között a martonvásári előkelő helyet foglal el. A nagyszerű állomány használatát megnehezítő helyhiány, amely jelenleg szinte az egyetlen probléma, néhány éven belül megoldódik. A tervek szerint ugynevezett kultur-kombinát épül a parkban, melyben tágas tanácsterem, klub, ebédlő és tágas, korszerű könyvtárhelyiségek lesznek, külön raktárral, feldolgozó szobával és olvasóteremmel. Noha elegendő hely áll majd rendelkezésre, az állományt - figyelembe véve az elavuló irodalom folyamatos kivonását is - nem tervezik 10 000 kötetnél nagyobbra. Variálható vaspolcokon, új raktározási rend váltja fel majd a jelenlegit. A revíziós munka elvégzésével a dokumentációs tevékenység elmélyítése a következő feladat: ekkor kerül sor a fontosabb folyóiratok cikkeinek válogató, elemző feldolgozására, melyek a betűrendes katalógusba beosztva, a szükséges kódolással sokoldalú-

an hozzáférhetővé válnak. A könyvtárvezető előadása szerint fontos követelmény a jövőre nézve, hogy az intézet munkatársai megjelent közleményeinek különnyomatait az eddiginél teljesebben gyűjtsék, és a kutatók disszertációikat maradéktalanul leadják a könyvtárnak.

Az utóbbi években igen erőteljesen fejlesztett - és a szakember számára különösen szép - gazdag gyűjtemény örömmel, az elégedettség érzésével tölti el a látogatót, és nem ok nélkül némi büszkeséggel a könyvtár dolgozóit. A Magyar Tudományos Akadémia Mezőgazdasági Kutató Intézete könyvtárának mulhatatlan érdemei vannak az itt születő tudományos eredmények és a mezőgazdaság gyakorlati előrelépésének szolgálatában. Bár a könyvtárnak - amint V. Kétszery Anikó mondotta - inkább jövője mint múltja van, úgy érezzük: évről-évre maga is mind méltóbb az intézet hírnevéhez.

(nl)

Az autó akkorákat döccen, majd a nyelvünket harapjuk el. Miért épp ennek a pusztának az útja lenne különb, mint a többié? A traktorok hadszíntérrel teszik egyenlővé. Naponta, ki tudja, hány fuvarat bonyolítanak le rajta, de olyan pusztát kilenc év alatt nem láttam, ahol éppen utat javítottak volna. Nem éri meg a gazdaságnak, hiszen egy hét alatt újra tönkremegy. A betonut pedig megfizethetetlen luxus egy olyan pusztán, amelyet már az 50-es években is csak ideiglenes jelleggel tartottak fenn. Aztán több hasznot hozott, mint amennyire számítottak, ennek köszönheti létét még ma is.

A körülmények azonban változatlanok. A cselédházak, az istállók a régiiek, leszámítva a gépjavító műhelyt. A megyében - kevés kivétellel - majdnem minden pusztát arculata ilyen, kivéve azt a néhány gazdasági szempontból jelentős és kiépített központot.

A "kultur"-ban - így nevezik azt a művelődési célokat szolgáló kis termet - már söpör a takarító-nő. Jó jel! Félóra sem telik bele, s már vidáman füstölög a kályha, hacsak nem sajnálja a saját tüzelőjét. Mert erre nincs keret. (Hallomásból tudom, a gazdaság több mint egymillió forintos nyereséggel zárta az évet!) Igaz, az egyik agronómus szerint, van itt fa bőven, csak vágni kéne. Kérdőn nézek a művelődési autó vezetőjére: nem kellene legközelebb fejszét is hoznunk?

"Csak" könyvet hoztunk és filmet.

Olvasóban, érdeklődésben azonban nincs hiány. Mégsem dagasztja elégedettség a keblünket: kicsit pyrrhusi győzelem ez. Mert főként mire irányul ez az érdeklődés? Valljuk be, egyrészt a kri-

mikre, másrészt a mesékre. Furcsa ötvözete ez a véletlennek. Vagy talán nem is véletlen? A mesét a nőolvasók és a gyerekek viszik, a krimet a férfiak...

Az igények kielégítésének három módja lehetséges. Vagy odaadom, amit kiválaszt az olvasó (főleg, ha nagyon ragaszkodik hozzá), vagy lebeszélem az olvasmányról (de akkor minek viszem ki, végsősoron minek rendelem meg?! Ez tölti be vajon azt a bizonyos "mézesmadzag" szerepet?), vagy ajánlok mellé "háborus", "izgalmas" címszó alatt valóban irodalmi értékű alkotásokat. Háborus regény ürügyén olvastam végig a krimirajongók fele Hemingway Akiért a harang szól című regényét, Solohov Emberi sors-át, és a jó regények egész sorát. Persze, nem mindenkinél válik be ez a nevelő célzatu csalás. De nem kertetnek, meg is mondják, melyik könyvet nem olvasták el, és miért nem.

Mire a film kezdődik, ott szorong a fele pusztá, illetve, aki befér. Lócákon, székeken, magukhozta sámlikon. Nézik, ami jön. Jókai Aranyember-ét ma már kisebb érdeklődéssel, mint A hét aranyember című bankrablós krimet. A kisgyerek selypítve kéri a gépkocsivezetőt: "a félszemű szerifet tesszék kihozni..." A "puszták népe" ma már nem az a regélő, balladás, hagyományokat őrző, megkapóan naiv emberek közössége, ami egykor volt. Naponta nézik a TV-t, ezek az átlagosnál rosszabb körülmények között élő - mai emberek.

Ez van - szögezhetnénk le belenyugvással. De belenyugodhatunk?!

"Mást és többet adj!" - furdal a lelkiismeret Heltai szavaival. De csak mi egyedül? És mit? És ez elég?!

(CSO)

ezt láttuk

FOLYÓIRATTÁRLÓ HEGESZTETT SZÖGVASBÓL

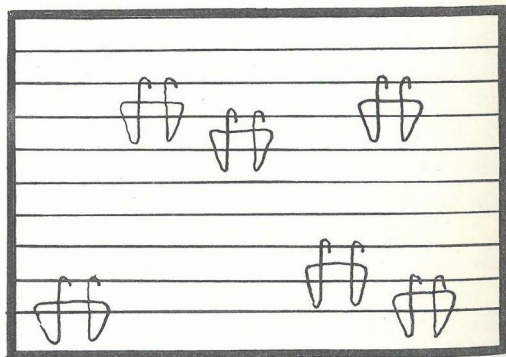
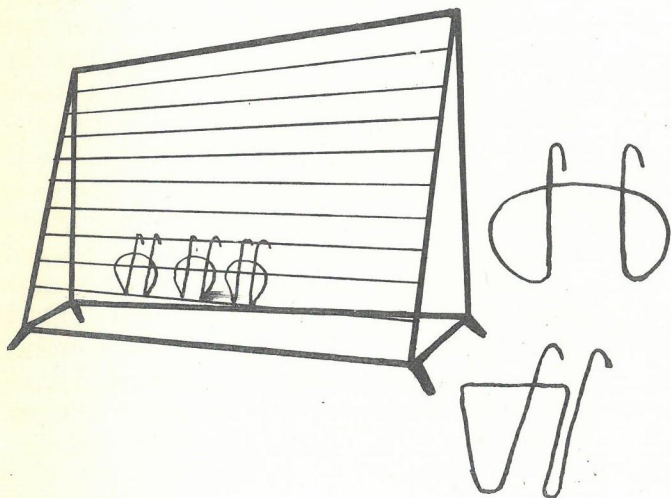
Nincs új a Nap alatt - szokták mondani. Persze azért van, legalább is, ami a könyvtárakat illeti: hátha valaki még nem ismeri... Nos, ilyen az az ötletes és olcsón előállítható folyóirattárló, melyből egyre többet láthatunk szakszerkezeti könyvtárainkban.

Hol ne lehetne szögvashoz jutni? Olcsón megvásárolható minden MÉH-telepen. A többi már csak a pontos kimérés, feldarabolás és hegesztés dolga. Legalább 10 mm-es szögvasból először a kívánt méretű fekvő téglalap alakú keret készítenőd el. Ezt vékonyabb, pl. 5 mm-es anyagból, egymástól 10-15 cm távolságra vízszintesen rácsozzuk. Erre a rácsra akaszthatók azután a folyóiratokat tartó, könyvtámaszhoz hasonló idomok, amelyeket a keretnél, de a rácsozatnál is kisebb keresztmetszetű, még elég szilárd szögvasból hajlítunk. Cél szerű ezeket különböző méretűekre alakítani, hogy a nagyobb és egy-

általán nem merev, könnyen lehajló újságokat is jól megtartsák.

Festésük történhet matt vagy fényes fekete zománccfestekkel, a környező butorok felületétől függően. A tárló két vagy négy ponton táplikkal a falra szilárdan fölérősíthető.

Olcsósága mellett további előnye, hogy jól illeszkedik a modern butorokkal kiképzett könyvtári környezetbe, és alig foglal el helyet. Viszonylag kis felületén nagy mennyiségű, különböző méretű napilap, képes újság, folyóirat helyezhető el - jóval több mint a hagyományos tárlókon -, tetszés szerinti elrendezéssel. A variálhatóság újabb esztétikai lehetőséget nyújt: a különböző méretű periodikákat tetszetős folthatásu, arányosan súlyozott kompozícióban rakhatjuk fel. A lakások térelválasztóihoz hasonló hangulatu berendezés mellett kellemesen hat egy-egy jól kiválasztott disznóvénny is.

TANÁCSI KÖNYVTÁRAINK állománya az elmúlt év során 67 958 kötetrel gyarapodott. Az előző évhez viszonyított 44 014 kötetes tényleges emelkedést elősegítette az előző évinél 516 230 Ft-tal több könyvbeszerzési keret. A költségvetési előirányzat növekedése mellett számottevő volt a községfejlesztési alapból, a Tsz- és MESZÖV támogatásból történt vásárlás. Az 1000 lakosra jutó könyvállomány megyei szinten 1727 kötet volt 1970-ben.

Az elmúlt évben 350 fővel több olvasót számláltak tanácsi könyvtáraink, mint 1969-ben. Ez az emelkedés jobbra a 15-19 évesek kategóriájában jelentkezik, de a foglalkozást tekintve nőtt az ipari és a szellemi dolgozók aránya is. A megyei könyvtár olvasóinak száma 124 fővel, a városi könyvtáraké 510, a járásiaké 659 fővel emelkedett, ezzel szemben 1050 fővel csökkent a községi könyvtárak olvasóinak száma.

Az olvasók számának némi növekedésével ellentétben közel 24 ezerrel csökkent a látogatók száma. A nagyobb könyvtári egységeknél jó ütemű emelkedés mutatkozik, a községeknél azonban 37 ezerrel kevesebb a látogató, mint az előző évben. Nem mérvadó a csökkenés a dunaujvárosi városi könyvtárnál, amely a nyári hónapokban költözés miatt zárva volt. Főleg a 14 évnél fiatalabb olvasók aktivitása csökkent; ebben a kategóriában az előző évinél 19 840 fővel kevesebb látogatót jegyzett a statisztika.

Tanácsi könyvtáraink együttesen közel 40 000 kötetrel kölcsönöztek kevesebbet 1970-ben, mint az előző évben. Míg a nagyobb könyvtáraknál nincs jelentős változás, illetőleg járási szinten emelkedés mutatkozik, a csökkenés teljes mértékben a községi könyvtáraknál tapasztalható.

MEGYÉNK SZAKSZERVEZETI KÖNYVTÁRAINK állománya az 1969 évi 220 540-ről 242 919 kötetre emelkedett 1970-ben. Az elmúlt év végén 25056 olvasója volt a szakszervezeti könyvtáraknak, ez valamivel több az 1969 évinél. Kis emelkedés mutatkozik a látogatók számában is: az 1969 évi 153 700-al szemben 1970-ben 159 ezer látogató kereste fel ezeket az intézményeket. Jelentősen növekedett viszont megyénk szakszervezeti könyvtáraiban a kölcsönzött kötetek száma. Az előző évi 387 700 kötetrel szemben 1970-ben 417 800 kötet könyvet kölcsönöztek.

Az elmúlt évben 76 484-re nőtt a szakszervezeti könyvtárral ellátott dolgozók száma. Ellátásukra megyei szinten 525 400 Ft-ot fordítottak, melyből az SZMT Központi Könyvtárában felhasznált 125 ezer Ft letéti keret - az igények mennyiségi növekedése és differenciálódása következtében - igen kevés.

A szakszervezeti könyvtárak eredményeinek jelentős hányadát néhány nagyüzem könyvtáraiban érték el. Így az összes könyvállománynak és a beiratkozott olvasók számának több mint egyötödét, a

kölcsönzött kötetek számának pedig egyharmadát a Dunai Vasmű Vörösmarty Könyvtára és hálózata, a VIDEOTON szakszervezeti könyvtára és hálózata, a Könnyűfémű és a 14-es VOLÁN könyvtára adja. Az olvasók jelentős többségét, mintegy 80 %-át az aktív kereső réteg alkotja, míg 50 %-uk a szak- és segéd munkások köréből kerül ki.

Az előző évhez képest emelkedett szakszervezeti könyvtárainkban a rendezvények és a kiállítások száma: 192 rendezvényt és 246 kiállítást jelentettek az év során. Ezeket az eredményeket a szakszervezeti hálózat 158 társadalmi munkás, 33 tiszteletdíjas, valamint, 18 fő- és részfoglalkozású könyvtárosával érte el.

MINTEGY SZÁZ NÉGYZETMÉTERREL bővítik a Sárbogárd-sárszentmiklósi klubkönyvtár alapterületét. A bővítés, mely csaknem egészében társadalmi munkával készül majd el, az intézmény klubövezetét növeli. A jelenlegi klubkönyvtár 60 négyzetméteres felnőtt és 24 négyzetméteres gyermekkönyvtári övezettel működik.

X TÖBB MINT 100 EZER FORINTOT fordított Polgárdi nagyközség tanácsa a községi könyvtár bővítésére. A 100 négyzetméter alapterületű helyiség butorzatának bővítésére, 35.000, a gyermek- és ifjúsági irodalom, a kézikönyvek, valamint korszerű társadalomtudományi irodalom beszerzésére 30.000 Ft. összegű támogatást kapott a Járási Tanács Művelődésügyi Osztályától.

A SZÉKESFEHÉRVÁRI JÁRÁS öt nagyközsége (Enying, Gárdony, Polgárdi, Seregélyes, Velence) és a szabadbattyányi körzeti könyvtár együttesen 1970. évben közel 400

ezer forint könyvbeszerzési kerettel rendelkezett. Az 1 könyvtárra eső könyvbeszerzési keret átlaga meghaladja az 50 ezer forintot.

TÖBB MINT 25 ezer könyvvel gyarapodott 1970. évben a székesfehérvári járásban a könyvtárak állománya. A 30 szerzeményezési joggal rendelkező könyvtár különböző forrásokból közel 700 ezer forint összeget használt fel állománygyarapításra. Az 1 lakosra jutó könyvbeszerzési keret a járásban a megelőző évek 1,50 Ft. átlagáról 8.- Ft-ra emelkedett.

A nagyösszegű beszerzési keretből közel 100 ezer forintot a társadalomtudományi és a politikai irodalom bővítésére és korszerűsítésére, közel 100 ezer forintot kézikönyvek beszerzésére és több mint 150 ezer forintot az elhasználandó gyermek- és ifjúsági irodalom pótlására fordítottak.

A SZÉKESFEHÉRVÁRI JÁRÁSBAN a 6 nagyközség és a csóri könyvtár butorzatának korszerűsítésére 180 ezer forintot fordítottak, amelyből 150 ezer forintot a járási tanács művelődésügyi osztálya biztosított.

A SZÉKESFEHÉRVÁRI JÁRÁSI TANÁCS VB 1970. október 27-én a Népművelési Módszertani Központ munkájának tapasztalatait tárgyalta meg. A napirenddel együtt az 1970. január 1-től létrehozott, de intézmény nélkül működő járási könyvtár munkáját is tárgyalta. Pozitívan értékelte, hogy a tárgyi, személyi feltételekben és a tartalmi munkában év közben a járásban működő tanácsi könyvtárak nagy részénél jelentős fejlődés történt. Ugyanakkor a 2 fős járási könyvtár módszertani irányító munkájának hatékonyságá-

ról megállapította, hogy az intézmény nélküliség a feladatok végrehajtását nehezítette.

1970. SZEPTEMBER-OKTÓBER hónapban az Enying, Velence és Gárdonyi nagyközségek tanácsának végrehajtó bizottsága és a szabadbattyányi közös tanácsú végrehajtó bizottság tárgyalta a könyvtárak helyzetét. Az évközben megteremtett tárgyi feltételekre, a megnövekedett tanácsai önállóságra és felelősségre - a könyvtári intézményhálózat fejlesztésének irányelvei alapján - határozatokat hoztak, amelyben rögzítették a fenntartók (tanácsok), és az intézmények legsürgősebb tennivalóit, valamint a távlati céloknak megfelelően az intézkedésre és kidolgozásra váró feladatokat.

KEDVEZŐBB működési feltételek között folytatja munkáját 1970. végétől a pusztaszabolcsi községi könyvtár. Az Országos Villamosági Távfűtési Vállalat volt épületében, 60 négyzetméter alapterületű, az előzőnél tágasabb, 7800 kötetes állományt befogadó helyiségbe költözött a könyvtár, melynek teljesebb új berendezéséhez a Járási Tanács 30 ezer, a pusztaszabolcsi Nagyközségi Tanács pedig 10 ezer forinttal járult hozzá. Ez a - kétségtelenül nagy előrelépést jelentő - fejlesztés azonban várhatóan csak 4-5 évre szól, míg fel nem épül a község új, korszerű művelődési háza, mely végleges otthont nyújt majd a könyvtárnak is.

ÜLÉST TARTOTT a Fejér megyei Szakszervezeti Könyvtári Bizottság január 20-án. Programján a III. Országos Könyvtárügyi Konferencia és az 1971. évi feladatok megvitatása szerepelt.

A SZÉKESFEHÉRVÁRI JÁRÁS nagyközségi könyvtárai és a körzeti könyvtárak létszámfeltételeinek javítására a járási tanács művelődésügyi Osztálya 1970. október 1-től plusz 1 fő létszámot biztosított az enyingi, és főfoglalkozású könyvtárosi létszámot a Velence-kápolnásnyéki községi könyvtárhoz. Az év közben ötszöröse növekedett beszerzési keretek célszerű felhasználására több nagyközségben a katalógusépités végzésére létszámok hiányában - átmeneti megoldásként - részfoglalkozású szakképzett könyvtárosokat foglalkoztattak.

KÉTSZERESÉRE BŐVÍTETTE a művelődési otthonban elhelyezett könyvtárát Gárdonyi nagyközség tanácsa. A jelentős összegű felújítás mellett az agárdi fiókkönyvtár jobb elhelyezését is tervbe vették. Az új művelődési objektum felépüléséig - amelyben 20 000 kötetes könyvtár is elhelyezést nyer - a jelenlegi bővítésekkel megteremtődött a feltétele, hogy a Velencei-tó környékének kiemelt gyűjteményű könyvtára - amelyhez az ellátási körzetében módszertani funkció is kötődne - az üdülői igényeket is figyelembe véve korszerűbb szolgáltatást nyújtson.

Az építési költségeket a községi tanács vállalta. A könyvállomány bővítésére, korszerűsítésére, a kiemelt könyvtár gyűjtőköre alapján a székesfehérvári Járási Tanács VB. Művelődésügyi Osztálya 150 000 forintot biztosított. Az elmúlt év folyamán közel 4000 kötettel, zenei részleg kialakításához felszereléssel és többszáz lemezzel gyarapodott a könyvtár.

BEFEJEZŐDÖTT a kislángi könyvtár bővítése, amelynek költségeit

a községi tanács és a termelőszo-
vetkezet vállalta. A székesfehérvári Járási Tanács Művelődésügyi Osztálya butorzat bővítésre 30 000 forintot, a könyvállomány korszerűsítésére, növelésére 20 000 forintot biztosított.

KÖZEL EZER KÖTET pedagógiai szakirodalmi művet ajándékozott a Tankönyvkiadó Vállalat, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum közvetítésével a Megyei Tanács Művelődésügyi Osztálya és a felügyelete alá tartozó iskolák részére. A könyvajándékot a Fejér megyei Továbbképzési Kabinet osztotta szét januárban a megye iskolai könyvtárai között.

AZ SZMT KÖZPONTI KÖNYVTÁR - az előző évekhez hasonlóan - 1971-ben is jelentős szerepet szán propagandamunkájában az írásos eszközöknek: idei tervében a többszínnyomásos plakát, 12 kisbibliográfia és 12 könyvjelző szerepel.

A III. Országos Könyvtári Konferencián, melyet 1970. december 15-16-17-én rendeztek meg Budapesten, megyénkből Barts Oszkárné, a Dunai Vasmű Vörösmarty Könyvtárának igazgatója, Dr. Csongor Endréné, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár igazgatója, Juhász Jenő, az SZMT Központi Könyvtár vezetője és Molnár József őrnagy vett részt.

SZEPTEMBERRE tervezi a Fejér megyei Továbbképzési Kabinet az iskolai könyvtárosok alapfoku tanfolyamának beindítását. A résztvevők júniusban vizsgáznak, ill. kapják alapfoku könyvtárosi képesítésükről bizonyítványt.

AZ SZMT Fejér megyei Elnöksége 1971. első félévében tárgyalja majd a megye szakszervezeti könyv-

tárainak helyzetét, ahol a Könyvtári Bizottság elő kívánja terjesztetni a távlati fejlesztési tervet és javasolja elfogadását.

SOK LÁTOGATÓ keresi fel a Dunai Vasmű múlt évben kibővített Vörösmarty Könyvtárát. Különösen az olvasók könyvtárban eltöltött ideje, a helybenolvasás mennyisége növekedett az elmúlt hónapok során. A VIDEOTON szakszervezeti központi könyvtárában hasonló jelenséget figyeltek meg az intézmény munkatársai.

A "KIVÁLÓ KÖNYVTÁR" cím elnyeréséért benevezettek közül a székesfehérvári járásban a tartalmi munkát is figyelembe véve a polgári és kislángi könyvtár és tanács tett legtöbbet a pályázat feltételeinek teljesítéséért. Egész éven át széles társadalmi összefogással dolgoztak, hogy a követelményeket teljesítsék.

A FIZIKAI DOLGOZÓK GYERMEKEINEK segítségére a kislángi, polgári és szabadbattyányi termelőszo-
vetkezetek és könyvtárak országos felhívásban is közölték kezdeményezésüket. A községi könyvtárak vállalásait a járási könyvtár is segíti. Az egész járásra kiterjedő részletes felmérés készült az általános iskolák VIII. osztályos tanulóiról, amelynek alapján tervet dolgoztak ki a különböző iskolatípusban továbbtanuló gyermekek könyvtári segítségére.

MEGALAKULT a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Fejér megyei szervezete. A megyei könyvtárban december 9-én megtartott alakuló értekezleten, melyen a MKE képviselőjében Dr. Székely Sándor titkár jelent meg, a megyei szervezet elnökének Tóth György igazgatóhelyettest,

titkárának Dr. Farkas Józsefné, vezetői tagként Varga Zsuzsa könyvtárost választották.

TAPASZTALATCSERE - ÉRTEKEZLETEN vettek részt december 21-én Kislángon a székesfehérvári járás főfogalkozású községi könyvtárosai. Az értekezleten, melyen a megyei könyvtár igazgatója értékelte az előző hónapokban végzett felmérés alapján a könyvtárak munkáját, megjelent és felszólalt Bartha László, a székesfehérvári Járási Tanács VB. Művelődésügyi Osztályának népművelési főelőadója, valamint a kislángi községi tanács elnöke is.

A JÁRÁSI KÖNYVTÁRIGAZGATÓK, múlt évi utolsó értekezletükön, melyre december 3-án került sor a megyei könyvtárban, a negyedik ötéves terv könyvtári feladatairól tanácskoztak. Megállapította az értekezlet, hogy olvasók számának az előző év azonos időszakához képest mutatkozó csökkenését döntő mértékben a könyvtárak nem megfelelő mértékű könyvellátottsága okozza.

ÉRDEKESEN ALAKULT az olvasói érdeklődés a Magyar Néphadsereg székesfehérvári Helyőrségi Klubjának könyvtárában. Mint korábban már közöltük, a könyvtár a szépirodalom és ismeretterjesztő művek mellett szép számmal szerzenyéz szakkönyveket is. Ennek ellenére a korábbi évekhez képest meg-növekedett ismeretterjesztő és szakirodalom iránti igény csak jelentős számu könyvtárközi kölcsönzéssel elégíthető ki. 1970-ben a szakirodalom forgalma már meghaladta a szépirodalmi műveket. Mind-ez azt mutatja, hogy a könyvtár egyre nagyobb szerepet vállal a továbbtanulás és szakmai képzés segítésében.

ISKOLAI KÖNYVTÁROSOK TANÁCSKOZTAK február 24-én és 26-án a Megyei Művelődési Ház Ady-termében. Az első nap programján a középiskolai, szakmunkásképző intézeti, továbbá a székesfehérvári és a dunaujvárosi járás általános iskolai könyvtárosai, a másodikon a bicskei, a dunaujvárosi, a móri és a sárbogárdi járás osztott általános iskoláinak könyvtárosai - összesen mintegy 180-an - vettek részt. A kétnapos tanácskozáson, melyen többek között az iskolai könyvtárak szerepéről, valamint a könyvtár és az oktatói-nevelői munka kapcsolatának kérdéseiről volt szó, Kisfaludi Sándor, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum módszertani csoportjának vezetője tartott előadásokat.

A KÖZALKALMAZOTTAK SZAKSZERVEZETÉNEK megyei könyvtári alapszervezete december 22-én választotta meg új szakszervezeti bizottságát. Titkárnak ismét Szabó Józsefnét, bizottsági tagoknak Horváth Rózsát, Kalocsa Irént, Kovács Józsefet és dr. Odry Lajosnét választotta meg a taggyűlés. Szabó Józsefnét újból beválasztották a Közalkalmazottak Szakszervezete Fejér megyei Bizottságába.

A SZÉKESFEHÉRVÁRI JÁRÁS nyolc könyvtárában befejeződött a központilag sokszorosított cédulák alapján a betűrendes katalógusok céduláinak irányítása, összesorolása. Több helyen már a szakkatalógust készítik. A járásban 1970-ben csak katalógusszekrények vásárlására több mint 50 ezer forintot fordítottak.

KILENC ÁLTALÁNOS ISKOLAI OSZTÁLY látogatta meg január és február hónapban környezetismereti óra keretében a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár gyermekrészlegét.

A többórás foglalkozások során a tanulók változatos formákban ismerkedtek a könyvtárral és használatával, valamint meselemezeket hallgattak, filmvetítéseken vettek részt.

MÓRICZ VIRÁGOT fogadták olvasói november 29-én, a cecei községi pártház nagytermében. A könyvtár és a művelődési ház közös rendezvényén közel száz érdeklődő vett részt. A meleg hangulatu esten a község régi barátjával találkozott Cece irodalomkedvelő közönsége: az író - olvasó gyakran látogat el a községbe.

A TAVASZ IGÉRETEI címmel - immár harmadszor - adott ki szépirodalmi antológiát a Fejér megyében írók műveiből a Megyei Tanács VB. Művelődésügyi Osztálya. A múlt év novemberében megjelent kötet szerzői között három könyvtárost is találunk: Csongor Rózsát, Nagy Károlyt és Neményi Lászlót. Az antológia szerzői estjét egyébként december 9-én rendezték meg az Építők Pintér Károly Művelődési Háza hírlapolvasójában, melyen Pap László, a Megyei Tanács Művelődésügyi Osztályának vezetője mondott hevezetőt. Dr. Wéber Antal egyetemi docens, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság főtitkára ismertette a nagyszámu közönséggel az antológiát, közreműködtek: Kertész Lilla, Kozman Gusztáv, Tóth Piroska és Uri István.

KÖNYVTÁRI ESTÉK sorozatában először rendezett nyelvészeti előadást december 11-én a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár. Éder Zoltán a Magyar Tudományos Akadémia Nyelv-tudományi Intézetének munkatársa az élő szó erejének kiaknázásáról beszélt a nagyszámu hallgatóságnak.

VIDÁM MŰSORT mutatott be december 31-én a sárosdi klubkönyvtár irodalmi szinpada, az intézmény falai között szilveszterező közönségnek. A műsort Tárnoki Lászlóné könyvtáros szerkesztette és rendezte. Januártól Téli könyvtári esték sorozatot indítottak: január 23-án franciaországi utiél-ményeiről számolt be Kasó Katalin, sárosdi gimnáziumi tanár, februárban könyvbál, márciusban könyvművészeti előadás, áprilisban költészet napi irodalmi est, író - olvasó találkozó szerepel a klubkönyvtár programjában.

A FOGÁSZATI HÓNAP keretében november-december folyamán a megyei és több járási könyvtár rendezett kiállítást az állományában megtalálható szak- és ismeretterjesztő irodalomból, valamint az egyéb forrásból származó egészségügyi felvilágosító dokumentumokból. A megyei könyvtár két művelődési autója az időszak alatt fogászati ismeretterjesztő filmeket vetített a pusztákon.

JOBÁGY KÁROLY József Attila-dijas költő látogatott el január 10-én a székesfehérvári Helyőrségi Klubba, ahol találkozott az ifjúsági klub fiataljaival.

KÉT KÖNYVKIÁLLITÁST rendezett január folyamán a Magyar Néphadsereg székesfehérvári Helyőrségi Klubjának könyvtára: január 13-án nyílt meg a "Könyvből - filmsiker", 20-án pedig a "Nagy műszaki alkotók - nagy műszaki alkotások" című kiállítás az intézmény előcsarnokában.

A HELYŐRSÉGI KLUBBAN működő Könyvbarátok Klubjának ez évi első rendezvényére január 15-én került

sor. A humor, szatira és vidámság jegyében lezajlott nagyszerű műsorban közreműködött Abody Béla és Ősz Ferenc író, a Ludas Matyi munkatársa.

NÉPKÖLTÉS ZET - MODERN KÖLTÉS ZET címmel rendezett estet Csoóri Sándor kétszeres József Attila-díjas költővel január 14-én a Velinszky László Városi Könyvtár. A nagy érdeklődéssel kísért rendezvényen, melyen mintegy 120 főnyi közönség vett részt, Takács Imre, Székesfehérváron élő, József Attila-díjas költő mondott bevezetőt, közreműködött Marosi Julia népdalénekes,

EÖTVÖS JÓZSEF halálának 100. évfordulóján, a Magyar Tudományos Akadémia emlékülése utáni napon, február 3-án Ercsiben folytatódtak az ünnepségek. Az Eötvös József-ről elnevezett művelődési otthon színháztermében rendezett diszünepségen - melyen jelen voltak az Eötvös-család leszármazottjai is - a párt, az állami és társadalmi szervek képviselői között megjelent Polinszky Károly, a Művelődésügyi miniszter helyettese, Szabó Imre, az MTA alelnöke, Kornidesz Mihály, az MSZMP KB kulturális és közoktatásügyi osztályának helyettes vezetője is. Boór Ferencnek, a Megyei Tanács VB elnökhelyettesének megnyitója után Péter Ernő, a Pedagógusok Szakszervezetének főtitkára méltatta Eötvös József munkásságát. A megemlékezést koszorúzási ünnepség követte, majd ezután került sor az egykori Eötvös-házban berendezett állandó kiállítás megnyitására.

A TELEVIZÓ India felfedezése című filmsorozathoz ajánló polcot állított össze a megyei könyvtár olvasószolgálati csoportja, amely a látogatók nagy érdeklődésével találkozott.

EZERKILENC SZÁZHETVENEGY látogatója volt - május 3-i megnyitása óta - az elmúlt évben a megyei könyvtár zenei részlegének. A látogatók a 163 nyitvatartási napon 4321 zeneművet hallgattak meg, és 151 műről - köztük német, francia, orosz nyelvleckeokről - 49 esetben magnófelvételt is készítettek.

Folyamatban van az idei beszerzésű, 593 db, 40 732,50 Ft. értékben vásárolt lemez katalógizálása is, amely nagyban megkönnyíti majd a látogatóknak a zeneművek közötti tájékozódást. A zenei részleg kilenc kiállítással és - november 14-én - egy házi hangversennyel hívta fel a könyvtár látogatóinak figyelmét a zeneművekre és a vonatkozó szakirodalomra.

KÉT ZENEI RENDEZVÉNY IS VOLT február 20-án, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárban. Délután a gyermekkönyvtár felsőtagozatos olvasói ismerkedtek Prokofjev: Péter és a farkas című zenés meséjével, este a zenei részleg meghívott felnőtt hallgatóinak mutatta be Muszorgszkij: Egy kiállítás képei című szimfónikus költeményét G. Forrai Magdolna a Zeneművészeti Főiskola munkatársa. A két nagyszerű rendezvényen mintegy 100 főnyi közönség vett részt.

X VEZETŐSÉGI TAGJAI sorába választotta a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Zenei Szekciója Párniczky Józsefnét, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár zenei részlegének vezetőjét, és felkérte a 13 dunántúli fonotéka patronálására, munkájának segítésére. Munkatársunk 1970 óta tagja az Association Internationale des Bibliothèques Musicales-nek is. A nagy nemzetközi zenekönyvtárosi egyesületnek eddig Magyarországon 1 egyéni és 4 tiszteleti tagja volt.